

HALLINGDAL'S FORTID

Det Hørlige skat aff hallingedall

Att skind — viij klyb i 11

Mijn balgondin vi klyb ij att

Mijn ors must — viij klyb

Nidre giende gi — ij klyb i att

Nyfogde — viij klyb

Sanningfæde id — i klyb i 11 att

Om giende — viij klyb

Læs giende — viij klyb

Om giende — viij klyb i 11 att

Læs giende — viij klyb i 11 att

Fotografi av Akerhus Lens Regnskab 1557/58.

AV
GUSTAV HEBER

GUSTAV HEBER

HALLINGDALS FORTID

ET BIDRAG TIL DE ØSTLANDSKE FJELLBØNDERS
HISTORIE OG EN INNLEDNING TIL
BYGDE- OG SLEKTSBØKER VEDRØRENDE
DE ØVERSTE BYGDER I
HALLINGDAL

I KOMMISSJON HOS
JOHAN GRUNDT TANUM
OSLO MCMXXXV

INNHold

I. Forord	7
-----------------	---

AVDELING I. FELLES HISTORIE

II. Istiden og dens ophør. Hardangerviddas eldste befolkning..	9
III. De viktigste stenalderfunn langs innmarsjlinjen	11
IV. De øverste bygder i Hallingdal i historisk tid	14
V. Spredte historiske opplysninger om Hallingdal	19
VI. Driftekarer og deres virksomhet	21

AVDELING II. RAUNSGÅRDSLEKTEN

VII. Webjørn Hammersbøen	24
VIII. Knud Webjørnsen Hammersbøen	31
IX. Webjørn Knudsen Søbsjørd	35
X. Ole Webjørnsen Raunsgård	37
XI. Svend Olsen Raunsgård	38
XII. Webjørn Svendsen Raunsgård	40
XIII. Ørstenviken	47
XIV. Oversikt over etterkommere etter Webjørn Svendsen Raunsgård og Kari Eriksdatter Rue	51
XV. Oversikt over Webjørn Svendsen Raunsgårds 4 helsøsken og deres etterkommere	54

FORORD

Nærværende verk danner en parallell til vårt tidligere verk: „Numedals fortid“, hvorfor stoffet er ordnet noenlunde analogt i begge. Hvor der for Hallingdal gjelder det samme som før er sagt om Numedal akter vi ikke å gjenta dette, men innskrenker oss forsåvidt til å henvise til „Numedals fortid“. Det samme gjelder også alt hvad som før er uttømmende og korrekt behandlet i andre verker, som f. eks. „Norges land og folk“, „Buskerud amt“ av Johan Vibe eller i historiske verker omfattende det hele land. Av den grunn vil vi kunne stanse behandlingen av det stoff som er felles for hele dalen på et relativt tidlig tidspunkt, nemlig ved utgangen av det 16. årh. Derefter vil vi følge en enkelt slekts historie fra de eldste kjente kilder og op i nutiden. I store hovedtrekk vil neppe en fjellbondeslekts historie skille sig meget fra andre fjellbondeslekters i samme dalføre eller i dalfører med samme levevilkår. Skildringen av en slik slekts historie vil derfor være ganske representativ såvel for vedkommende dalføres historie som nabodalførenes. Bondeslekters historie faller som regel sammen med gårdenes historie og da bygden består av gårder, vil gårdenes historie og bondeslektenes historie tilsammen danne bygdens historie. Det kan under disse omstendigheter være relativt likegyldig hvilken slekts historie man gjør til gjenstand for representativ behandling, når blott kildematerialet er tilstrekkelig rikelig. Dette kan imidlertid være meget ujevnt. I enkelte slekter formelig vrimler det av diplomer og tingleste dokumenter, i andre kan de mangle helt eller være

særdeles sparsomt representert. Under like vilkår er det ikke mer enn menneskelig at en forfatter velger en slekt hvori han selv er født. Andre slekter som kan være like høiættede og adskillig mer omtalt i bygdetradisjonen behøver ikke deri å se en tilsidesettelse. Den slekt vi i nærværende tilfelle har valgt, er en slekt som vi kan følge tilbake til 1589 og som har vært knyttet til gårdene Raunsgård og Hammersbøen i Ustedalen og Rue i Hovet i Hol.

I. AVDELING. FELLES HISTORIE

II. ISTIDEN OG DENS OPHØR. HARDANGER-VIDDAS ELDSTE BEFOLKNING

Vi vet med noenlunde sikkerhet at for 10 000 år siden var hele Østlandet, muligens med undtagelse av de aller høieste fjelltopper i sin helhet dekket av en sammenhengende isbre, hvis nordligste sydgrense gikk over Moss—Horten. Vi vet også temmelig sikkert at for 5000 år siden var denne isbre i et hvert fall redusert til de nuværende breers dimensjoner. Det som i det mellemliggende tidsrum først er blitt isfritt på Østlandet er slike partier som Hurumlandet og Nordmarken og derefter fjellryggene mellom dalførene og den adkomst til dalførene øverst i Hallingdal som først har åpnet sig i isdekket har derfor vært den fjellrygg som begrenser Hallingdal i hele dens lengde i syd og hvorav de viktigste partier er Norefjell, Gråfjell og Rensjøfjell. Følger man denne fjellrygg kommer man til slutt til Tunhovd, Dagalien, Skurdalen og Ustedalen og derfra til Hovet i Hol og derfra til Kvinegardslie og Vassbygden. Alle andre innmarslinjer til disse dalfører har i flere århundrer etter at fjellryggen var blitt isfri, vært sperret av store sammenhengende breer, mot vest av Storbreen på Hardangervidda, mot syd av den isfylte Numedal og Eggedal og mot nord av veldige ismasser i hele Hallingdal og Hemsedal.

Vi vet at for 7000 år siden levde der i Østfold et fangstfolk, som representerer den såkalte Nøstvedtkultur. Havet stod i Oslofjorden den gang 70 meter høiere enn nu, Drammenselvens dalføre har vært farbart med båt anta-

gelig helt op til Gjeithus, hvor breen fra Hallingdal antagelig har sperret adkomsten til Tyrifjorden og demmet denne op så den hadde avløp over Lier. Fra naturforholdenes side er det derfor intet i veien for at Nøstvedtkulturens fangstfolk på et relativt tidlig tidspunkt har nådd bart land vestenfor breen fra Hallingdal. Efterkommere av dette veidefolk kan ha spesialisert sig på rensdyrfangst så snart en tilstrekkelig stor rensdyrflokk har søkt tilhold på fjellryggen sønnenfor Hallingdal. Dette er ren som er kommet østfra inn i Norge over Sverige sønnenfor storbreen som demmet op Glomma og Femundsjøens avløp. Dette renfangende veidefolk har så fulgt renen innover mot Hardangervidda og de eldgamle boplasser, utkikkshytter og „dyrestup“ hvorav der ennå finnes levninger ved Ørtern, Krækjavann og i Sysendalen med flere steder er den dag idag synlige vidnesbyrd om dette stenalderfolks fangstvirkosomhet øverst på Hardangervidda. Vi kan herom nærmere henviser til de undersøkelser og utgravninger som er foretatt av kaptein Hj. Negaard i årene 1909 og 1910, nærmere referert i Bergens Museums årbok for 1911 samt til vårt verk: Numedals Fortid kap. III.

Hvad angår tidspunktet for dette renjagende fangstfolks opptreden på Hardangervidda og de høitliggende dalfører der fra øst skjærer sig inn i Hardangervidda og Reinsheimen er det neppe sannsynlig at dette fangstfolk har nådd så langt op som til vannskillet på Hardangervidda før for 6000 år siden. Dette veidefolk må ha stått på overgangen mellom Nøstvedtkulturens mellomstenalder og den eldste del av den yngre stenalder. De eldste fund fra deres innmarslinje mot Hardangervidda og Reinsheimen tilhører alle sammen den yngre stenalder. Dette folk har antagelig om vinteren holdt til i de høitliggende dalfører øst for de fangstfelter de om sommeren utnyttet ved hjelp av dyrestup og har der om vinteren ernært sig dels ved annen

jakt dels ved husdyrhold. Det er dette folk som har båret ørreten op forbi fossene og således er urkilden til disse strøks fiskerikdom. Jfr. nærmere „Numedals fortid“ kap. III. Det er der også påvist at dette folk har vært såvel det første som det siste som har tatt denne del av Norge i sin besiddelse. Hvad som er anført i nevnte verk kap. IV og V vil analogisk også ha sin gyldighet for de øverste bygder i Hallingdal.

III. DE VIKTIGSTE STENALDERFUNN LANGS INNMARSJLINJEN

Angående funn fra stenalderen vedrørende dette folks innmarslinje og endelige boplasser, inneholder Historisk museums kartotek en uttømmende fortegnelse over de hittil kjente funn.

I den utstrekning det overhodet er mulig å anta at disse funn skriver sig fra de eldste innvandrere blandt stenalderfolket, vil vi nedenfor referere hvad vi finner måtte være av interesse. Vi følger stenalderfolkets invasjonlinje gjennom de fjellstrøk som hører til Sigdal, Nes, Ål, Hol og ordner efter denne linje funnene fra øst mot vest.

Sigdal.

- Solheim, Grenskogen.* C. 25 246, tarvelig skafthulløks.
- Solum.* C. 19777, spissnakked stenøks. C. 19778, skiferøks uten hull,
- Kolsrud.* C. 25 247, simpel skafthulløks.
- Skatvedt.* Nordiska Museet, Stockholm. 31 528. Eggparti av stenøks uten hull.
- Støvernhaugen.* C. 21 797, to slipestensfragmenter. C. 23 033, slipesten av kvartsitisk sten.
- Innsjøen Soneren nær Lauvli.* C. 20453, stenøks uten hull.
- Lauvli.* C. 20 454, stenøks uten hull.

Køssa. C. 24 022, stor defekt skafthulløks av sten.
Frågot. C. 12 620, håndtaket av en flintedolk.
Strand. C. 17 230, stenøks med skafthull.

Eggedal.

Rydningen, Ertesprang. C. 20 524, stor tynnakkert flintøks.
Frøvold. C. 17 231, stenøks med skafthull.
Teige. C. 20 567, spydspiss av grå flint. C. 20 568, stenøks med hull.
Åsland. C. 17 232, buttnakkert stenøks.

Krødsherad.

Glesne. C. 8564, kile av sten.
Fyran. C. 6839, stenøks uten hull. C. 7068, stenøks uten hull.
Skinnesund. C. 24 175, overdel av kløvet skafthulløks av sten.
Bjøre. C. 16 506, buttnakkert stenøks.
Norefjell like under Augunshø. C. 7736, oddstykke av flintedolk.

Flå.

Kvie. C. 7227, stenøks med hull.
Rud. C. 3553, stenøks med hull.
Gulsvik. C. 18 948, stenøks med skafthull.
Buøen. C. 19 300, flintøks, tykknakkert, funnet i rydningsrøs. C. 19 301, flintøks, tykknakkert, funnet i rydningsrøs.

Nes.

Myre. Hallingdals folkemuseum, flintedolk.
Devegge. C. 3104, stenøks uten hull.

Åll.

Halvorstøl. C. 14 526, våben med skafthull av klebersten.
Bakken. C. 20 594, tykknakkert flintøks.

Gudmundsrud. C. 3251, flintøks, hulegget.
Fly under Reine. C. 20 963, stenøks uten hull (R. 15).
C. 20 964, 4 flekkeskraper av flint.
Sundre, nedre. Top. ark., flintemeisel.
Åll prestegård. C. 10 642, stenøks med skafthull (R. 29).
C. 19 046, spydspiss av flint.
Strand, nordre. C. 7062, stenøks uten hull.
Sandåker. C. 2086, stenøks med hull.
Stølen. C. 15 061, pilesmiss av flint (R. 80).
Nystøl under Såta nord for Vass. C. 8616, spydspiss av rødbrun skifer.

Hol.

Sletto. C. 5130, stenøks med hull. Kvartsit.
Seim. C. 3769, fragment av stenøks.
Myre. C. 4358, stenøks uten hull, lerskifer, slepen skarp egg. $6\frac{1}{2} \times 4 \times 1\frac{1}{2}$ cm.
Villandsbakken i Syd-Hovet. C. 21 296, stenøks med hull, fragment.
Sagen under Trageton. C. 3086, stenøks med hull, fragment.
Hol kommunes idrettsplass. C. 24 129, 3 flekker av flint.
Fagernes ved Holsfjorden. C. 24 242, flekkeskraper av flint.
Tufto (i fjæren). C. 3252, stenøks med hull.
Raksteindalen seter. C. 3552, pilesmiss av skifer.

Mange av disse funn, spesielt alle skafthulløksene er ganske sikkert fra en langt senere tid enn selv den første invasjonen langs fjellryggen sønnenfor Hallingdal, men det er intet iveien for at enkelte av disse funn skriver sig helt fra denne tid, f. eks. spydspissen av rødbrun skifer funnet ved Nystøl under Såta nord for Vass, C. 8616, eller spydspissen av grå flint funnet ved Teige i Eggedal, C. 20 567, eller oddstykket av flintdolk funnet like under Augundshø

på Norefjell, C. 7736. Det er også temmelig eiendommelig at de eldste av disse funn er gjort på mer høitliggende steder enn de øvrige, hvilket bestyrker vår hypotese om at veidefolket er innvandret etter høidedraget og har drevet sin rensdyrfangst langs dette på en tid da dalbunnene ennå var dekket av mektige ismasser. Befolkningen i de øverste deler av Hallingdal har her for sig våben som er blitt håndtert av menn fra hvem de direkte nedstammer gjennom ca. 180 generasjoner. De fjellriss (helleristninger) som hittil er opdaget på Østlandet og beskrevet av konservator Engelstad i hans verk: „Østnorske ristninger og malinger av den arktiske gruppe“, synes av landdyr kun å fremstille elger og da er disse fjellriss av en yngre dato enn skogen i Norge, mens veidefolkets invasjon fant sted før landet blev skogdekket.

IV. DE ØVERSTE BYGDER I HALLINGDAL I HISTORISK TID

Det heter i Landnåma-Hauksbok c. 56, Sturlubok c. 18 at en mann ved navn Grimr fra Hallingdal „for til Islandz i landa leit“. Han var bror av Aasi Hersir og begge var de sønner av Ingjaldr Hroaldson. Dette var ca. år 900 og det er første gang at navnet nevnes på denne dal, Grimr eller Aasi Hersir har neppe hatt noen befatning med de øverste dalfører i Hallingdal. Antagelig har de vært høiættede efterkommere av den Hadding, som antagelig har vært den første okkupant i den nedre del av Hallingdal og efter hvem dalen har fått navn. Denne okkupasjon kan ha funnet sted betydelig senere enn veidefolkets innmarsj til Hardangervidda og de øverst liggende dalfører, ti en så dyp dal som Hallingdalens hoveddalfører kan ha ligget meget lenge fylt av is efter at fjellryggene var blitt isfri. En brearm beveger sig ikke hurtig i en så

krokete dal med så lite fall. Grimr har formodentlig i likhet med sin bror Aasi ønsket også å være herse eller den første i sin bygd, men da det i Hallingdal formodentlig ikke har vært plass til mer enn en herse er han dradd til Island i landaleit, for der å kunne bli uavhengig høvding over nyokkupert land. Når det i denne forbindelse ikke nevnes noe om Harald Hårfagres „ovrike“, så er dette skikken til å støtte vår formodning om at Harald Hårfagre neppe har hatt noe særdeles effektivt herredømme over det nuværende Hallingdal.

Om Sigurd Hiort vet vi at han var konge over Ringeriket. Til dette hørte den gang det tidligere fogderi Ringerike og av Buskeruds tidligere fogderi kun Modum og Sigdal og derunder Krødsherad. Det egentlige Hallingdal derimot som først begynner med det nuværende Flå herred stod ikke i noe freds- eller forsvarsforbund med Ringeriket, men dannet et helt selvstendig og uavhengig tingforbund. Derfor gikk det ikke sammen med Ringeriket inn i Heidsævislaget, men sluttet sig mellem 1164 og 1274 til Gulatinget.

Av lensregnskapet for året 1577 fremgår det at der blandt andre skatter i Hallingdal blev betalt en skatt som kalles frels og som utgjør 1 album fra hver bebodd gård. Dette navn er formentlig avledet av det gammelnorske ord frelsi, n., som betyr frihet, uavhengighet, i motsetning til trelldom eller avhengighet. Både skattens navn og dens uanselige størrelse tyder på at dette er den eldste skatt som er blitt betalt i Hallingdal. Formentlig har vi her for oss en levning av en eldgammel skatt som bøndene i Hallingdal erla til småkongen i Ringeriket for uantastet i fred å kunne innfinne sig i eller passere hans rike. Formentlig er den oprinnelig blitt erlagt av hver Hallingdøl, hver gang denne betrådte hans territorium, men er senere gått over til å bli en årlig skatt, som er blitt opkrevd av kongen

i Ringeriket årlig hos hver bonde i Hallingdal, så langt op over dalen eller dens sidedaler som skatteopkreverne overhode utstrakte sine reiser. Efterhånden er den derfor blitt utvidet til å omfatte også de aller øverste dalfører. Mot å betale denne skatt har derfor hallingdølene tilkjøpt sig uavhengighet av småkongen i Ringeriket.

Som leder av og rettspresident for sitt felles tinglag har Hallingdal hatt bruk for en herse og formentlig har den forannevnte Aasi herse vært en sådan leder.

Når Hallingdals tingforbund har bestemt sig for å søke optagelse i Gulatingslaget og er blitt akseptert som medlem av dette vet vi ikke nøyaktig, men det må ha vært mellom 1164 og 1274, siden Hallingdal ikke er nevnt som medlem av Gulatingslaget i den eldre Gulatingslov slik som denne blev redigert på riksmøtene i 1163 og 1164, mens den derimot i Magnus Lagabøters Landslov er nevnt som medlem av Gulatingslaget. Hvor fast Hallingdal til forskjellige tider har vært knyttet til Gulatingslaget vet vi heller ikke. Efter at begge tingkretser var kommet under samme konges herredømme var det jo unødvendig å avtale noe freds- og forsvarsforbund. Hallingdals tingforbund kan jo til å begynne med ensidig ha besluttet å vedta at Gulatingsloven, der med rette nød høi, almen anseelse, i sin helhet skulde være gjeldende lov i Hallingdal og det kan jo hende sig at det først senere har opnådd rett til å henskyte sine lokale avgjørelser til Gula ting som appellinstans samt rett til å sende representanter til Gula ting samtidig som Hallingdals tinglag og Gula tinglag har tilsagt sine tingalmuer gjensidig rettsbeskyttelse. Disse avtaler om felles rettsvern er noe som disse to tinglag har kunnet ordne helt på egen hånd uten at den dalevende konge har behøvet å ha noen befatning dermed. Kongens interesse blev først berørt når det blev spørsmål om ledingsplikt og skatt, men disse forhold lå helt utenfor en avtale om felles rettsvern mellom

to tinglag og har derfor også kunnet ordnes efter helt andre prinsipper enn domstolers stedlige og saklige kompetense. Det samme gjeldet spørsmålet om hvilken bispestol eller provsti Hallingdal burde henhøre under. At derfor Hallingdal i rettslig og geistlig henseende har hørt til Vestlandet, mens det i militær- og skattemessig henseende har hørt til Østlandet, kan ha vært så vel begrunnet i praktiske hensyn at man ikke har tatt noe hensyn til risikoen ved at senere teoretikere kunde finne dette irrasjonelt og derfor uforståelig. Vi tror at Hallingdal i skattemessig og militær henseende i de store hovedtrekk har delt skjebne med Østlandet og at ingen av skattene i Hallingdal er av vestnorsk opprinnelse. Av lensregnskapene for 1577 er det i jordboken for samme oplyst at hver gårdbruker i Hallingdal utenom andre skatter hvert tredje år betalte i skatt en sau til kongen. Vi er enig med Asgaut Steinnes i at dette er en skatt som annetsteds på Oplandene svarer til leidangen og som derfor formentlig er av samme alder som Oplandsleidangen i sin helhet, hvorom forøvrig henvises til nevnte forfatters verk: Gamal skatteskipnad i Noreg I pag. 132.

Foruten denne skatt betalte dessuten hver gårdbruker i Hallingdal en større årlig skatt til kongen, varierende i størrelse efter vedkommende gårds landtall. Vi er enig med Steinnes i at denne skatt svarer til visøreskatten på Østlandet og at den antagelig er innført under Håkon den V. Magnussønn overensstemmende med et kompromiss mellom ham og bøndene forsåvidt, hvorved han kom utenom forbudet i Landsloven III — 1 om skatter ved siden av leidangen, men vi tror ikke som Steinnes at den er av vestnorsk opprinnelse.

Ved siden av de foran nevnte 3 gamle skatter var der i Hallingdal også en fjerde gammel skatt som betaltes av ubebodde ødegårder som bruktes som underbruk av bebodde gårder, og som kaltes slåttelending og utgjorde 1 album for

hvert slåttelende eller ubebodd ødegård. Denne skatt er kommet op som en tilleggs skatt til den årlige skatt av hver gård, som beregnes efter vedkommende gårds landtall og er først opstått efter den sorte død i 1349. Efterhvert som de tilstøtende gårder tok i besiddelse og brukte en eller flere av de mange ødegårder som lå igjen efter pesten uten eier eller besidder er lensherrene og deres fogder begynt å beregne og innkreve en tilleggs skatt for disse ubebodde gårder og dette er da formentlig opprinnelsen til denne skatt. Med samtykke av Norges Rikes Råd blev der i tredje de-
cennium av det 16. århundre pålagt de norske bønder følgende ekstraskatter:

I 1525	—	20	skilling	av	hver	gårdbruker.
„ 1526	—	20	„	„	„	„
„ 1528	—	24	„	„	„	„

Jfr. nærmere herom Numedals Fortid pag. 64. Angående ekstraordinære skatter på Østlandet i tidsrummet 1530 til 1642 og skattetrykket i dette tidsrum se Numedals Fortid kap. X. Angående beskatningen av Østlandets bønder i det følgende tidsrum gjelder intet særegent for Hallingdal, hvorfor herom henvises til hele landets historie.

Kryllinger og hallingdøler taler en noe forskjellig dialekt. Sproggrensen går over Ringnesklevene straks sønnenfor grensen mellom Flå herred og Krødsherad. Dette kan komme av at folket i Hallingdal i sin helhet er etterkommere av det renjagende veidefolk som rykket inn på Hardangervidda langs fjellryggen sønnenfor Hallingdal, idet dette fra Vidda og de øverste dalfører som skjærer sig fra øst inn i denne har rykket nedover dalen og okkupert jorden der. Bortsett fra Vang i Valdres har breen holdt sig lengere i bunnen av Hallingdal enn i noe annet norsk dalføre, dels på grunn av dalens dybde og krokete løp dels på grunn av dens ringe fall. Fra nedre Strandefjord til Nes

faller nemlig Hallingdalselven kun 6,1 meter pr. løpende kilometer og fra Nes til Krøderen kun 0,7 meter. Dalens nesten V formede profil røber også at ismassene i den har vært i liten bevegelse. Det er også mulig at forskjellen i dialekt skyldes innvandring vestfra over Hemsedal fra Sogn. Skalleformen i hele Hallingdal er mesokefall, mest i Hol og Ål, minst i Nes.

V. SPESIELLE HISTORISKE OPLYSNINGER OM HALLINGDAL

Bortsett fra den nevnte Grimr Ingjaldssønn som fór til Island „i landaleit“ og bosatte sig ved Borgarfjorden på vestsiden av Island, er Hallingdal nesten ikke nevnt i gamle kildeskrifter.

Johan Vibe opplyser i „Norges land og folk, Buskeruds amt“, trykt i 1895, pag. 119 at „et sagn har fortalt at kong Sverre efter at han i 1177 var slagen på Voss og måtte trekke sig tilbake over fjellet, i oktober måned kom ned til Vassbygden i Aal“. Dessverre har Vibe ikke nærmere undersøkt og analysert dette sagns opprinnelse, idet han uten videre kasserer det som historisk kilde under henvisning til at professor Gustav Storm lærer at Sverre kom ned i en dal i Sogn. Angående Sverres marsj over fjellet er kun utgangspunktet Voss og endepunktet „up paa Valdres“ sikkert. Dessuten må ruten efter skildringen av vindstyrken ha gått høit til fjells på sine steder. Helt fra P. A. Munchs tid har en rekke såvel profesjonelle historikere som turistinteresserte amatører befattet sig med dette spørsmål. Hvis nu sagnet fra Vass kun er gjenklang av denne historiske diskusjon, som gjennom en prest eller skolelærer er blitt forplantet til Vass og der tatt form av et sagn av forholdsvis sen opprinnelse, er det klart at et slikt sagn ikke har noen verdi som historisk kilde. Men

hvis dette ikke er tilfelle, hvis tvert imot sagnet har eksistert i Vass fra uminnelige tider, så er man ikke berettiget til uten videre å forkaste det som historisk kilde fordi det skulde komme i strid med en historisk professors autoritet. Det tør tvert imot hende sig at et slikt sagn i så fall er en sterkere historisk kilde enn alle fra Island stammende skriftlige beretninger om stedsforhold i Norge og den derpå senere byggede historiske prosedyre. I muntlig tradisjon er det som regel alltid en kjerne av sannhet og kan man ikke påvise at sagnet utenifra er kommet inn i Vassbygden, men tvertimot uten noen sådan påvirkning er grodd op på stedet, tør man gå ut fra at sagnet har et faktisk grunnlag, så lenge ikke sagnets innhold er absolutt utenkelig eller dets riktighet lar sig positivt motbevise. Det skjer ikke meget i Vass som er verd å fortelle fra far til sønn, men hvis der vestfra i middelalderen var kommet en konge i spissen for 300 mann ned i Vass, så har dette vært en så opsiktsvekkende begivenhet at den ikke lett har kunnet gå bygdens folk av minne. Vi finner det ikke usannsynlig eller utenkelig at en slik historisk begivenhet, som antagelig er bygdens eneste berøring med rikshistorien i middelalderen, gjennom muntlig tradisjon kan være blitt forplantet gjennom 600 år eller 18 generasjoner. Forøvrig er gamle folk de ivrigste til å fortelle hvad som er hendt i gamle dager og derfor ofte barnebarnas kilde slik at 18 generasjoner ikke behøver å representere mer enn 9 muntlige tradisjoner. Når folk drog i følge fra Vass vest i fjellet og de kom forbi det skar hvor Sverre kom ned i Vass, så er vel historien blitt repetert ganske flittig som underholdning for dem som ikke hadde hørt den før. Hvis Sverre fra Vass var dratt nordover til Hemsedal, så var han kommet ned ved Fauske eller Ulsaker og derfra op til Lykkja i vestenden av Tisleia er „Up paa Valdres“. Forsåvidt det ikke lar sig påvise at dette sagn er kommet

inn i Vass utenfra, anser vi det som et meget sterkt vidnesbyrd om at Sverres vei gikk over Vass.

Ribalderne som våren 1201 drog fra Oplandene til Tønsberg, drog antagelig fra Soknedalen over Krødsherad til Eggedal og har således ikke berørt den egentlige Hallingdal. Jfr. „Numedals fortid“ pag. 45—46.

Angående hvad som forøvrig er særegent for Hallingdals historie henvises til Johan Vibe: „Norges land og folk, Buskerud pag. 119—120.

VI. DRIFTEKARER OG DERES VIRKSOMHET

Også for etterkommerne av Hardangerviddas eldste befolkning, som forøvrig kun om sommeren opholdt sig på vidda, men som om vinteren søkte ned i alle de dalfører som østfra skjærer sig inn i dette fjellplatå har fangst såvel av vilt som fisk alltid vært en overmåte viktig næringsvei, men etterhvert som de gikk over til ved siden herav å drive februk og i det øiemed okkuperte jorden i alle de øverste dalfører der fra Numedal og Hallingdal skjærer sig inn i vidda østfra, har dette februk antatt til dels andre former enn februket ellers i Norge. Saken er at de har hatt rikelig med sommerbeite såvel på vidda som de åsrygger som løper ut fra denne østover, men de gjennomgående små gårdsbruk i alle disse høitliggende mindre dalfører har ikke kunnet skaffe vinterfôr på langt nær til så store besetninger som fjellviddene kunde skaffe sommerbeite. Skulde de derfor effektivt kunne utnytte sine vidstrakte fortrinlige fjellbeiter, vilde det mest rasjonelle være fra andre bygder å kjøpe fe om våren og selge det om høsten, efter i løpet av sommeren å ha bragt det i fin slakteform og også øket kvantumet gjennom opdress av avkom. Vi har her den oprinnelige årsak til numedølenes og hallingdølenes utstrakte handel med hest og storfe dessuten kombinert med

skreppehandel med kurante kramvarer. Særdeles viktige bidrag til belysning av disse forhold er levert av daværende dosent, nu professor, Fridtjof Isachsen i hans avhandlinger, „Uvdølenes skreppehandel og driftetraffikk, et bidrag til vår eldre kulturgeografi, N. Geogr. T. bind III, h. 2—3. 1930, pag. 165—184 og Fra Hallingskeid til Nordfjord i Driftekarenes fotefar, N. Geogr. T. bind IV, hefte 8, 1933, pag. 488—513. Fremgangsmåten utviklet sig efterhånden til å bli følgende: Da driftekarene om våren selv måtte hente det innkjøpte fe og derefter drive det til fjells, måtte de allerede om høsten forut utføre det innledende arbeide forsåvidt. De måtte reise rundt i bygdene op kjøpe op eller tinge på fe og avtale når og hvor samme kunde hentes. Disse høstreiser blev det derfor naturlig å kombinere med skreppehandel. Såvel storfe som hest blev som regel kjøpt på Vestlandet og solgt på Østlandet. Til å begynne med er vel fe blitt kjøpt over hele Vestlandet, men efterhånden synes Nordfjord å være blitt det mest dominerende innkjøpssted for både storfe og hest. Dette har formentlig sin forklaring deri at der ikke er noen del av Vestlandet som så sterkt savner hvad Numedal og Hallingdal har i overflod, nemlig fortrinlige fjellbeiter i fjellet, som i Nordfjord er okkupert av Jostedalsbreen.

Hvor langt tilbake i tiden har nu bøndene i Numedal og Hallingdal holdt på med å utnytte sine rike fjellbeiter ved hjelp av innkjøpt storfe eller hest? Det er all grunn til å anta at de på et meget tidlig tidspunkt har opdaget det økonomisk fordelaktige ved denne fremgangsmåte, men derfra til å realisere dette kan veien ikke ha vært lang. Innkjøpet er vel i sin tid begynt i Hardanger og Sogn og først adskillig senere er Nordfjord blitt dominerende som innkjøpssted. Som påvist av Isachsen finnes der på strekningen fra Nordfjord til Upsete ikke mindre enn 8 såkalte „frihamner“ langs drifteveien, jfr. N. Geogr. T. bind IV,

pag. 506, fig. 7. Driftekarenes rett til uten vederlag å benytte disse frihamner i den utstrekning de har nødvendig behov herfor under drivningen av feet synes å hvile på alders tids bruk. Det er ingen grunn til å anta at denne bruksrett oprinnelig har noe grunnlag i noen kontrakt, idet den jo i såfall kun vilde tilkomme enkelte spesielle driftekarer og deres arvinger eller kontraktsmessige successorer, men ikke enhver som drev fe efter drifteveien. Almindelig hevd på frihamnene har også vanskelig kunnet vinnes, hvis de oprinnelig er kommet i strid med privat eiendomsrett. Vi antar derfor at frihamnene og dermed driftetraffikken er eldre enn privat eiendomsrett til frihamnenes naboskap, slik at da jorden i nærheten blev okkupert og ryddet, har driftetraffikken med de av den benyttede frihamner vært eldre rettsforhold som okkupantene og rydningsmennene har måttet respektere, og da vil vi derav kunne slutte at driftetraffikken er eldre enn rydningen av samtlige de gårder på Vestlandet i hvis heimebeite frihamnene er beliggende. Flere av disse gårder er meget gamle og nevnt i dokumenter fra det 14. århundre, men hvor meget driftetraffikken er eldre enn dette århundre kan vi ikke bestemme ad denne vei. Noen annen yttergrense i fortiden enn februkets opkomst i de øverste bygder i Numedal og Hallingdal og dettes utvikling til driftebruk på Hardangervidda med innkjøpt fe kan vi derfor ikke opstille, men dette kan jo gå tilbake til et par tusen år før vår tidsregning, hvis vi kan bygge på de stenalderfunn som er gjort i disse strøk av landet. De mest fremtredende driftebondebruk vi kjenner i Uvdal er Øvre Flaata („en skarp fjellgård“ kalles den i et skifte av 18/9 1773), Sønstebøgårdene og Queta, i Dagalien Hvammen og i Ustedalen Hammersbøen og Raunsgård. Men fra ingen av disse gårder foreligger diplomer eldre enn lensregnskapene fra det 16. århundre.

II. AVDELING. RAUNSGÅRDSLEKTEN

VII. WEBJØRN HAMMERSBØEN

Vi kan føre Raunsgårdslekten på farsiden mann etter mann tilbake til Webjørn Hammersbøen, født ca. 1570 død mellom 1641 og 1645. I Akershus lehns regnskap for året 1617: Pakke 25 b og c, Riksarkivet: Buskerud og Ringerikes jordebok samt i regnskapet for bygningsskatten til Akershus slott for samme år skrives navnet også Widbjørn, I pakke 27 b: Odels- og leilendingsskatten 1618/19 8. leeg skrives Weebiørn og i pakke 32 b: Bygningsskatten til Akershus slott 1623/24 skrives Weebiørn. Hammersbøen skrives hyppig Hammersbøenn. I jordeboken for Buskerud og Hallingdals Fogderi for 1641/42, avgitt i desember anno 1641: Pakke 50 e under Akershus lehns regnskap forekommer også formen Hamberbøn.

Hvem Weebiørn er sønn av vet vi for tiden ikke. Han har en sønn som er født ca. 1610 og som overtar alt hans eiede og bygglede jordegods. Han er i et hvert fall hans eldste sønn og antagelig hans eneste sønn og det er derfor sannsynlig at Webjørn Hammersbøens far het Knud. Av eiere av hele og halve gårder i Åll prestegjeld, kallet gårdmenn i motsetning til ødegårdsmenn nevnes i Akershus lehns regnskap for 1593/94: Pakke 7 nr. 4 Bragernes Fogderi i Hallingdal 2 gårdmenn med Webjørn som fornavn, nemlig Webjørn Rygg, som i egenskap av „schudzskieker“ er skattefri og Webjørn Helling, som betaler XXX skilling til Akershus slotts bygninger i skatt. Det er mulig at en av eller begge disse er i slekt med ham. Kunde man finne skinn-

brev, som inneholdt skifter vedrørende disse gårder og ætter fra det 16. århundre, kunde man muligens finne hans far nevnt sammesteds. Helling ligger i Åll hovedsogn, men Rygg ligger like nedenfor Hammersbøen. Navnet Knud derimot er for allmindelig til å gi noe pålitelig spor og der er spesielt mange Knuder i Åll på den tid. Ifølge pakke 24 1615/16 var der i dette år 6 odelsbønder i Åll av dette navn.

Vi antar at Webjørn har vært eldste sønn av en gårdmann eller ødegårdmann i Hoel, men at han så snart han har kunnet bryte jord som en voksen kar, har byglet den jord som senere blev Hammersbøen og muligens også Åker. Vi vet nemlig, at både Hammersbøen og Åker i et hvert fall i 1626 var kirkegods og vi anser det som sannsynlig at det som senere blev disse gårder, har vært kirkegods lenge forut, antagelig i et hvert fall før reformasjonens innførelse i 1536 og sannsynligvis helt tilbake til før den sorte død, skjenket kirken enten av de gamle konger eller ved testament eller på annen måte av private i den katolske tid.

Vi anser det derfor for temmelig sikkert, at kirken har vært Webjønns jorddrot helt fra først av. Antagelig har det vært gårder som har ligget øde og forlatt helt fra den sorte død og som har vært adskillig gjengrodd og antagelig har ingen byglet denne jord av kirken som dyrket jord før ham. Webjørn er derfor antagelig den som på ny har ryddet begge disse gårder.

O. Ryghs første henvisning vedrørende Hammersbøen er året 1593 og for Åker året 1657, men vi har funnet at begge gårder er nevnt første gang allerede i Jordeboken for 1589/90 i Akershus lehns regnskap: Pakke 6, hvor der under Hallingdal: Åll anføres:

Hammersbøen 1 alb. Slåttelending.

Aacher 1 „ Slåttelending.

Hvilket bestyrker vår formodning om at begge har ligget øde og forlatte helt fra den sorte død.

Denne jordebok nevner ikke opsitternes navne. Navnet på brukeren kommer først i Akershus lehns regnskap: Pakke 7. Register og regnskap 1593/94 nr. 4. Brager næs Fogderi: Aall Præstegjæld, hvor der under: „Ødegaardsmendt“ anføres: Webjørn Hammersbønn i (1) ort. Samme anførsel har pakke 8 regnskapet for 1594/95. Pakke 9 1598/99, pakke 10 1600/01 og pakke 14 1604/05 har såvel for Hammersbøen som Aaker kun samme anførsel som pakke 6. Pakke 17 1607/8. Akershus's Jordbog fra Philippi Jacobi dag anno 1607 til årsdagen 1608 anfører kun Hammersbøen 1 alb. slåttelending. Aaker nævnes ikke. Pakke 22 a 1613/4: Krigsskatten (Landsskatten) oplyser under: Leilendinger i Aall, at Webjørn Hammersbønn betaler en daler i skatt.

Pakke 25 b. Jordbog af 1617 for Buskerud og Ringelike Fogderi har under Aall: „Widbiörn Hammersbønn 1 sk. Slotelend. Noch bruger hannd derunder Sannd. Sognepræsten bygger Hammersbønn och bonden sielff Sannd.“ Kirken eier efter dette Hammersbøen og Webjørn bygsler samme af sognepræsten, medens Webjørn selv eier eiendommen Sannd i Hoel og bortbygler denne til en anden leilænding. O. Rygh har under Hoel: Mtr.nr. 54: Sand 1617 (dengang under Hammersbøen). Sand 1723. Stavanger Stiftsbog („Graagaasen“) antagelig fra 1626, haandskreven i Statsarkivet i Oslo pag. 118 anfører under Hoels Kirkes aarlige indkomster: Landskyld: „Hammersbøe 6 kalvskind. Agiir 2 kalvskind. I pakke 25 c 1616/7. Bygningsskatten til Akershus Slot staar Widbiörn Hammersbøen nævnt saavel under brugere af fulde gaarde og betaler for en saadan 3 mark samt under: Ødegaarde og betaler for en saadan desuden 1 mark i skat. Dette er formentlig den nævnte eiendom Sannd. 2 aar efter pakke 27 b 1618/9 betaler han kun leilændingsskat i 8de leeg af en fuld gaard, nemlig Hammersbøen, der dog ikke nævnes ved navn, med 1 daler. Brugeren af Sannd svarer

derimod selv leilændingsskat af denne eiendom. I samme regnskab nævnes under: Ødegaardsmænd: Lauritz Gellumb. Det er første gang at denne eiendom nævnes i lehnsregnskaberne. Derimod er Gellom i Oustedallen i Houls kirkesogn nævnt allerede i et skindbrev af 18/4 1609, beroende blandt Riksarkivets utrykte diplomer. Skindbrevet indeholder et skifte (venligt arveskifte) efter salig Sivert Halvorsen. Arven deles i 2 lige dele mellem Bjørn Pedersen og hans medarvinger paa den ene side og Knudt Edlingssøn og hans medarvinger paa den anden side. Der skiftes blandt andet 6 løbol i Skarsgaarden, 12 løbol i Nørdre Foun paa Waland, 12 løbol i Svartteberg og 3 løbol i Gellom. Brevet har remmer efter 5 hængende segl. Det er utfærdiget af 4 lagrettesmænd i Aall sogn, og i mangel af thingskriverens signet oplyses det at være forsegleet med Sande Sandersens signet. Det har paategning om at være læst paa Sander thingstue den 13/11 1655.

I det nys nævnte regnskab av 1618/9 nævnes ikke Aaker. I pakke 32 b 1623/4. Skat til Akershus Slot nævnes kun Weebiörn Hammersbøn som betaler skat af en fuld gaard med 60 sk. Hverken Aaker eller Giellumb nævnes. I pakke 39 b 1630/1. Odels- og leilændingsskatten anføres hr. Gudbrand Rygg som eier af 3 løbol i Agger og betaler deraf 1½ ort i skat. Han anføres desuden som eier af 6 andre eiendomme, saa han maa have været rigtig en storbonde. Af leilendinger betaler Webjørn Hamersbøen i 3die leeg 2 daler i skat. Ivar Gieglum, Lefuor Seubsiord og Gunder Agger betaler hver 1 daler i skat, ligesaa Knud Søbisiord. I samme pakke findes ogsaa regnskabet til bygningsskatten til Akershus Slot for samme aar 1630/1. Webjørn Hamersbøen betaler for en halv gaard 30 sk. og arne gieglumb, Gunder Agger og Knud Søbisiord hver for en ødegaard en ort. Samme bygningsskat betaler de samme personer for aaret 1634/5. Pakke 43 b. I samme pakke findes regnskabet for

odels- og leilændingsskatten for 1634/5 (Landsskatten). Under 3die leeg betaler Webjørn Hammersbøen i leilændingsskat 1 daler og under ødegaarde i 12te leeg Endre Søbsiord $\frac{1}{2}$ daler. Gunder Agger $1\frac{1}{2}$ mark, Arne Giglumb $2\frac{1}{2}$ mark og under: husmænd Knud Soebsiord $\frac{1}{2}$ daler.

Saa vel i pakke 46 b som 48 b: Landsskatten for 1637/8 og 1639/40 findes lignende anførsler. Dog er regnskabet for 1639/40 det sidste, hvori Webjørn nævnes under leilændinger. I pakke 49 b 1640/41: Landsskatten til Michali anføres paa hans plads i regnskabet: Knud Hammersbøen. Efter dette antager vi, at Webjørn har overdraget byg-selen af Hammersbøen til sin søn Knud i aaret 1640. Som nævnt antager vi, at han er født ca. 1570, og at han saaledes i 1640 var 70 aar gammel. Der er intet, som tyder paa, at Webjørn Hammersbøen har haft flere børn end sønnen Knud, der alene synes at arve alt hans jordegods. Af folketællingen 1664/6 ved vi at Knud er født ca. 1610. Webjørn har da været 40 aar gammel. Han kan jo have været gift flere gange, men det er intet som tyder paa, at han har haft børn i noget tidligere ægteskab. Hammersbøen betaler 1 alb. i slaattelending saa sent som i 1608. I 1613/4 betaler Webjørn i krigsskat 1 daler. Det ser derfor ud, som om Webjørn i mellemtiden er avanceret fra ødegaardsmænd til gaardmand, og at det er først efter dette avancement i social position, at han har fundet et høveligt gifte. Vi antager derfor, at han har giftet sig omkring 1609 og det vistnok for første gang, og at hans hustru enten med en gang eller senere har tilført ham jordegods af en ødegaard eller fjerdingsgaards størrelse. Dette er formentlig eiendommen Sannd, som han i 1616/17 betaler skat af, og som han har bortbygset i 1617 og afhændet i 1618/19. Formentlig har hans hustrus slegt da løst den ind paa odel. Hans hustru har antagelig hedt enten Helga eller Kristi til fornavn, idet hans søn Knuds

døttre er døbt saa. Det kommer an paa, enten farmoren eller mormoren er opkaldt først. I de senere regnskaber kaldes brugeren af Sannd snart Asle snart Aslach. Pakke 49 b 1640/41 og pakke 54 b 1645/46. Af Jordebogen under knegteskatten i sidste regnskab ser vi, at Sannd da har en skyld af 6 løbol. Denne Asle er muligens Webjørns svoger. I pakke 50 e 1641/42 findes en jordebog for Buskerud og Hallingdals Fogderi afgivet i december anno 1641 som under Aal præstegjæld Hoelle annex har: Webjørn Ham-berbøen:

IJ (3) løbol i Acheer.

IJ (3) løbol i gieglum.

VJ (6) løbol i Ousgaard.

Dette skulde jo tyde paa at Webjørn fremdeles er i live. Siden nævnes han ikke i lehnsregnskaberne og er derfor i ethvert fald død, før næste jordebog blev afgivet. Denne findes i pakke 54 b 1645/46 under knegteskatten, hvor Knud Hammersbøen er anført som eier af tilsammen 12 løbol. I jordebogen for 1647 pakke 56 b nævnes Knud Hammersbøen som eier af følgende odelsgods:

Udi Søbsiord 6 løbol odell

Udi Agger 3 løbol odell

Udi Gillum 3 løbol odell.

Vi antager, at disse 3 eiendomme er identiske med de forannævnte, idet Søbsiord af den formentlig danske skriver er opfattet som Ousgaard, og at Gillum er det senere Geilo i Ustedalen.

Knud maa have arvet alt dette jordegods efter sin far Webjørn, og da han alene har arvet alt sammen, antager vi, at han ikke har haft medarvinger eller søskende. Formentlig er ogsaa hans mor død paa dette tidspunkt, siden hun ikke opføres som eier af nogen del af hendes og hendes mands fælles jordegods.

Eiendommen Aacher nævnes som nævnt første gang i jordebogen for 1589/90, da der af samme svares en alb. i slaattelending. Af Stavanger Stiftsbog („Graagaasen“) ved vi, at den er kirkegods i 1626, og efter hvad vi foran har anført, antager vi at det, som senere blev denne eiendom, har været kirkegods fra gammel tid i lighed med Hammersbøen, ligesom vi anser det sandsynlig, at ogsaa denne eiendom paa ny er ryddet af Webjørn Hammersbøen i tiden fra 1586—89 som leilænding under kirken. Det er dog mulig at den senere nævnte Gunder Agger, der nævnes første gang i 1630/31, har ryddet denne eiendom som leilænding under kirken, men da maa han have været omtrent lige gammel eller ældre end Webjørn. Som nævnt anføres Gulbrand Rygg i odelsmandtallet 1630/31 som eier af 3 løbol i Agger. Vi antager, at dette er den samme jord, som Gulbrand Rygg derfor må have købt af kirken. Han maa da enten have fortsat at bygsle den til Gunder Agger eller bygslet den til ham fra nyt af. Siden maa Webjørn Hammersbøen have købt denne eiendom af Gulbrand Rygg, eftersom han fra 1641 anfører som eier af 3 løbol i Acheer. Fra ham er denne eiendom gaaet videre til hans søn Knud, der fremdeles eier samme i 1647. Det er ogsaa mulig, at Webjørn Hammersbøen paa en eller anden maade kan have været i slegt med Gulbrand Rygg, der muligens er en søn af den Webjørn Rygg, som nævnes som gaardmand og skydsskaffer (schudzskieker) i regnskabet for 1593/4, og at han faar disse 3 løbol i Agger som arv, muligens morsarv.

De 6 løbol i Søbsiord antager vi derimod er Webjørns fædrene odel, siden dette bliver hans ætts varige jordegods. Søbsiord nævnes første gang i 1630/1, idet saavel Leffuor Seubsiord, som Knud Søbsiord, hver betaler en daler i leilændingskat. Leffuor er antagelig en yngre bror og Knud en brorsøn af Webjørn, hvis far da maa antages at være

død. Webjørns forfædre har antagelig oprindelig ryddet denne gaard, men Webjørn har formentlig foretrukket vedvarende at bygsle Hammersbøen, som han selv havde ryddet og overladt den yngre broder Leffuor brugen af fædrengaarden. I lehnsregnskabet for 1634/5 betaler Endre Søbsiord under Ødegaarde $\frac{1}{2}$ daler i leilændingskat. Dette er formentlig en endnu yngre broder af Webjørn, der har overtaget farsgaarden efter Leffuor, som enten kan være død eller faaet sig en anden eiendom. Navnet Endre kommer senere igjen i ætten.

Af det foran omtalte skindbrev af 18/4 1609 ved vi, at de der omtalte 3 løbol i Gellom blev skiftet i to lige dele. Det siges udtrykkelig at dette Gellom ligger i Ustedalen, saa der ikke er nogen tvil om at dette er det senere Geilo. Det samme gjælder det Geilum i Ustedalen 1617 som O. Rygh nævner under sine henvisninger. Det Giellumb som nævnes i regnskabet 1618/9 kan ogsaa være det nuværende Jægum i Gol.

De nævnte 3 løbol i denne eiendom antager vi at Webjørn har erhvervet enten ved mageskifte mod eiendommen Sannd, der antagelig har været hans hustrus odel, eller ved kjøb for salgssummen av samme. Sand ligger lige nedenfor Hammersbøen, medens Gillum, det nuværende Geilo, ligger i øst for det daværende Søbsiord eller det nuværende Raunsgaard.

VIII. KNUD WEBJØRNSSØN HAMMERSBØEN

Folketællingen i 1664/6 oplyser at Knud Webjørnssøn, 56 aar gammel bruger Hammersbøen, der anføres at udgjøre 12 løbol, samtidig som det oplyses, at han eier en hud i Saugiord.

Uanseet hvordan forholdet paa den tid i Hoel maatte være mellem løbol og hud, og uanseet at skyldopgaverne

til forskjellige tider kan variere eller være unøiagtige, saa antager vi, at han har sin fædrene odel i Søbsiord i behold, da hans arvinger anføres senere tilslut som eiere af 6 løbol odel i Søbsiord. Sine anparter i Agger og Gillum maa han paa den tid enten have solgt eller de er blevne ham fraløst af bedre odelsberettigede slægtninge. De gaar iethvertfald definitivt ud af hans linje, og vi skal derfor ikke mere befatte os med dem, men kun følge hans fædrene odelsjord i Søbsiord.

Matrikuludkastet af 1723 anfører under Mtr. nr. 44: Hammersbøen 1 opsidder. Eier Gols kirke med bœxel over alt 1 hud, Aalls præstebol 1 hud. I samme aar den 7de juni blev Aalls hovedkirke med Thorpe og Hoels annexkirker og tilliggende jordegods solgt til magister G. Stockfleth, derunder 1 hud i Hammersbøen for tilsammen 700 rixd. Eiendommen kaldes Hammersbøe i Quisle. Det oplyses, at præstebolet (nemlig Aalls) er medeier for en hud med bœxel. Denne ene hud med bœxelen var derfor udenfor salget. Med i handelen fulgte ogsaa 3 løbol eller 1½ mark i Agger med bœxel. Aalls præstebol oplyses samtidig at være medeier med 3 løbol uden bœxel, altsaa landskyldgods. Se nærmere: Fortegnelse over de ved kongelige skjøder i aarene 1723—29 stedfundne salg af kirker og kirkegods i Norge pag. 14, bilag til indstilling VI fra den ved kgl. resolution af 1/10 1890 nedsatte kommission angaaende Geistlighedens lønningsmaade og Kirkernes indtægter.

Indtil 7de juni 1723 havde iethvertfald Hammersbøen i sin helhed været kirkegods og de nævnte kirker og præstebol har iethvertfald været Knud Hammersbøens jorddrot saa længe han levede og byxlede Hammersbøen i sin helhed. Knud Webjørnssøn Hammersbøen var ifølge folketællingen født ca. 1610. Han var død i 1675 og blev saaledes kun 65 aar gammel.

Blandt Riksarkivets utrykte diplomer findes et paa papir

skrevet skifte, afholdt paa Hammersbøen den 24/9 1675 efter afdøde Knud Webjørnssøn Hammersbøen og hans gjenlevende hustru Thuri Arnesdatter. Det findes ogsaa i skifteprotokol nr. 1 fol. 57 a for Hallingdal og Ringerikes Sorenskriveri (autoriseret paa Aggershuus 29/12 1670 og gaar til mars 1699).

Der var 4 fælles børn, nemlig: Webjørn og Endre Knudssønner og Helga og Kristi Knudsdøttre. Skiftet administreredes af Jens Tygesen Lund (sorenskriveren) samt lagrettesmændene: Iffuer Ryg og Leffuor Synderaall. Desuden var foged Christen Christensen tilstede samt af børnenes nærmeste frænder Asle Aacher og Gunder Aacher. Der blev registreret bl. a.:

8 stykker voksne kjør med bjeldekoen à 4 daler	32 daler
1 liden gammel røsidet ko	3 „
1 svartsidet ung ko	3½ „
1 liden ung ko	3 „
2 randingskviger à 2 daler	4 „
4 fjordkalve à 1½ daler	6 „
14 voksne sauer à ½ daler	7 „
	<u>58½ daler</u>

Dette viser besætningens størrelse samt kreaturprisene paa den tid. Kvindesadel og hest beholdt enken uskiftet, da det var hendes benkegaver. 2 nye skindfælder blev bl. a. sat til 3 mark pr. stykke samt en flintlaasbøsse til 3 daler. Alt i alt kom man op i 90 daler, 3 mark og 18 sk. Boets gjæld var kun 3 mark. Af løsøret fik moren halvparten, og barnas halvpart skulde hun beholde rentefrit, indtil de selv kunde fortjene til kost og klær. Som fast eiendom blev opgivet Knud Hammersbøens eieodslsgods i Søbsjord i Vestedallen (Ustedalen) 4 løbol med bœxel og aasæde, som moren skulde beholde til barna blev myndige. Til fiersholds og tilsynsmænd blev sat Kittell Myre og Asle

Aacher, som var barnas nærmeste frænder paa fædrene side. Dokumentet har merker efter 3 paatrykte segl.

Knud Webjørnssøns enke Thuri Arnesdatter giftede sig derefter paa ny med en Helge Steensen. Dette fremgaar af et skifte efter denne Helge Steensen som da kaldes Hammersbøen og hans senere hustru Birgit Thollevsdatter afholdt 3/7 1705. Skifteprotokol nr. 4 fol. 65 b i. m. Helge Steensen var da død og efterlod sig i ægteskab med sin sidste hustru 3 sønner og 1 datter. Boets netto formue i løsøre var paa 1811—2—14 rixd. hvoraf i rede penge rixd. 810—3—12. Desuden 1 skippund Tunge i gaarden Kleppen i Komnæs annex i Sandsvær præstegjæld, som Helge Steensen havde tilbyttet sig mod forskjelligt jordegods i Ramnæs i Jarlsberg, fra hvilken kant af landet han derfor maa antages at have været. Sin forholdsvis store formue har han sandsynligvis tjent paa hestehandel og slagtehandel. Han har ganske sikkert været en fremragende driftebonde og bygselen af Hammersbøen, som han fik ved ægteskab med Knud Webjørnssøns enke Thuri Arnesdatter, har ganske sikkert været et vigtigt led i driften af en slig forretning. Han sees ogsaa at have drevet en omfattende forretning i udlaan af kontanter til sine naboer.

Fogedregnskabet for 1680 oplyser, at Søbsjord paa 6 løbol eies af Knud Hammersbøens arvinger og at opsidderen heder Helge Søbsjord. At denne Helge Søbsjord er identisk med den Helge Steensen Hammersbøen, som der blev holdt skifte efter i 1705, anser vi som givet og i saa fald er vel ogsaa givet, at han allerede da har været gift med Thuri Arnesdatter.

I skiftet efter Helge Steensen oplyses det, at hans enke Birgit Tollefsdatter har laant sin ældste søn Steen Helgesen 22 rixd. bl. a. til at bygsle gaarden Hammersbøen med. Ogsaa for ham blev der beskikket formynder, saa han har ikke været fuldmyndig i 1705. Det er efter dette ikke sand-

synlig, at Thuri Arnesdatter har levet længere end til ca. 1685. Hun var neppe født før 1620, og da ingen af hendes børn var fuldmyndige under skiftet efter Knud Webjørnssøn i 1675 er hun neppe bleven gift med ham før 1650. Hendes herkomst kjender vi ikke, men det er sandsynlig, at hun tilhører en af de slegter i Hoel hvor navnene Arne og Thuri er fremherskende. Ved Thuri Arnesdatters død er bygselen af Hammersbøen gaaet definitivt ud af Webjørn Svendsens ætt, idet denne efter hendes død er overført til hendes anden mand Helge Steensen og efter hans død er gaaet over til hans ældste søn Steen Helgessøn. I Hallingdalens Historie af Tollef Gautessøn Myhre, trykt i Drammen i 1928 oplyses det pag. 48, at gaardbruger og ordfører Lars S. Hammersbøens slegt (Steen-slegten i Hoel) har boet paa gaarden Hammersbøen fra omkring aar 1700 og siden da til 1925 indehavt lensmandsbestillingen i Hoel. Dette maa da være den nævnte Steen Helgessøns efterkommere.

IX. WEBJØRN KNUDSSØN SØBSJORD

Webjørn var i et hvert fall ikke fullmyndig i 1675, og antar vi at han neppe er født før 1651. Derimot antar vi, at såvel han som alle hans søskend har vært over 25 år ca. 1685, da vi antar at deres mor Thuri Arnesdatter er død, siden intet offentlig skifte er holdt efter henne. Han har ikke overtatt Søbsjord før 1680, idet fogedregnskabet for dette år oplyser at hans stedfar Helge Søbsjord i dette år er opsitter på Søbsjord av 6 løbol skyld, som oplyses å eies av Knud Hammersbøens arvinger. Men ved sin mors død ca. 1685 har han derimot ganske sikkert som eldste sønn overtatt Søbsjord i kraft av sin odels- og åsædesrett, og i et hvert fall så sent som i 1700 har han utløst alle sine medarvinger, idet fogedregnskabet for dette år anfører under mtr. nr. 168 Søbsjord: Webjørn skylder 6 løbol, Bondens

eget. Samme regnskap har under mtr. nr. 234 en eiendom Søbsjord på 3 løbol, opsitter og formentlig også eier Ole, og under mtr. nr. 237 også en eiendem av samme navn og størrelse med en opsitter Arne. Disse eiendommer vedkommer oss ikke i denne forbindelse. Det er mulig at de før har tilhørt ættens jordegods, men de gjør det ikke nu lengere.

I matrikulutkastet av 1723 finnes følgende anførsel: Mtr. nr. 168 Søbsjord. Webjørn Knudsøn, opsidder, skylder 6 løbol. 1 opsidder, selveier, ingen husmandsplass, skog til husfornødenhed. Mold og myrlendt. Sæd: Bygg 1 tønne og 1 qu., 12 læs hør. Føder 1 hest, 9 kvæg, 7 sauer 5 gjeter. Skyld 6 løbol, foreslået forhøiet med 3 løbol.

Webjørns bror kalles under skiftet efter Helge Steensen i 1705: Endre Knudsøn Puckerud, likesom det opplyses, at *Helge* har holdt hans bryllup. Han må da formentlig bruke en eiendom av dette navn, men om han i så fall eier samme og hvorledes han så i tilfelle har erhvervet den, kjenner vi for tiden intet nærmere til. Han kan jo ha erhvervet den ved ekteskap, men i så fall skulde vel svigerfaren holdt bryllupet. Muligens er han gift med en datter av Helge av 1. ekteskap.

Av skriftprotokoll V fol. 52 a i. i. fremgår det at Webjørn var gift med Birgite Herlichsdatter og med henne hadde 3 sønner Knud, Ole og Herlich og en datter Helga, formentlig opkalt efter sin mormor.

Birgite Herlichsdatter er død og der holdes skifte efter henne den 24/1 1711. Samtlige barn er umyndige, og det er derfor ikke sannsynlig at Webjørn har giftet sig før noen år efterat han overtok Søbsjord ca. 1685 antagelig neppe før 1690, idet hans nest eldste sønn Ole er født i 1695. Der registreres 9 kjær å 5 til 3 rixd. 1 kalv til 1½ rixd., 16 sauer fra 2 til 1 ort, 8 gjeder fra 2 ort og 16 sk. til 1 ort, 4 gjedebukke fra 3½ ort til 1 ort og 8 sk. og

en hest til 8 rixd. Løsøret ialt taksertes til rixd. 147-2-16. Dessuten Søbsjord Odelsgods med bœxel og åsæde 6 løbol, hvorav Webjørn fikk utlagt 3 løbol, hver av sønnene $\frac{6}{7}$ løbol og datteren $\frac{3}{7}$ løbol.

Av matrikulutkastet av 1723 vet vi at Webjørn i et hvert fall da var i live og fremdeles drev gården selv. Antagelig er Webjørn død noen tid derefter, for fogedregnskapet for 1730 har følgende anførsel: Mtr. nr. 168 Søbsjord. Olle bruger. Den brukende eier $\frac{3}{7}$ løbol, hans søskende $\frac{2}{7}$ løbol. Selv om Webjørn fremdeles skulde være i live, har han i et hvert fall overdratt sine 3 løbol i Søbsjord til sin nest eldste sønn Ole til eiendom. Han har i et hvert fall på den tid nådd støvets alder og har neppe manglet mange år på de 80.

Det opplyses at Oles søskend eier de øvrige $\frac{2}{7}$ løbol. Dette gjør $\frac{6}{7}$ på Knud, $\frac{6}{7}$ på Herlich og $\frac{3}{7}$ på Helge. Knud må da enten være i live eller ha efterlatt sig livsarvinger. I motsatt fall vilde Oles søskend kun ha eiet tilsammen $\frac{1}{7}$ løbol i Søbsjord. Han kan jo ha giftet sig inn på en annen gård. Faktum er imidlertid at odelsgården går til Ole og forblir i hans descendens.

X. OLE WEBJØRNSSON RAUNSGÅRD

Kirkebog II for Aall pag. 54 nederst, anfører under: Flere døde i året 1775: Ole Webjørnsson Rognsgård, 80 år gammel, Ole Webjørnsson var derfor født i året 1695. Ole synes efterhånden å ha fått til rådighet flere kontanter, enn han selv har hatt bruk for til å utløse sine medarvinger, for under 18/3 1762 låner han Gaute Gundvaldsson 280 rixd. mot underpant i halvdelen av Næstegård, som Gaute bebor og bruker av skyld i det hele $1\frac{3}{4}$ løbol. Pb. 11, pag. 473. I 1773 overlater Ole gården til sin sønn Svend Olsson i henhold til en kontrakt, dat. 20/3 1773, thl. 15/10 1773.

Pb. 13, fol. 23 b og 29 a. Ole Webjørnssøns hustru, hvis navn vi for tiden ikke kjenner, var død på dette tidspunkt. Den oprettede kontrakt gikk ut på at Ole overdrog til sin sønn bruken av den hele gård og så vidt skjønnes eienomsretten til den halve gård, idet Svend hadde erhvervet den annen halvpart i morsarv. Han har således ikke hatt noen søskender. Svend skulde som vederlag utrede et nærmere avtalt føderåd, likesom såvel Svend som hans hustru og barn skulde være Ole lydige „udi alle ting og i alle påkommende tilfælde“, hvis ikke skulde Ole ha rett til å ta den halve gård tilbake. Gården har fremdeles den gamle skyld på 6 løbol og kalles fremdeles i kontrakten Saubsjord, men partene selv underskriver sig Ole Webjørnsen Rønsgård og Svend Olesen Rønsgård. O. Rygh har under Hoel: Mtr. nr. 65. Søbsjordet. Bruges ikke. Soubsiord 1657. Søbsiord 1723. Mtr. nr. 65. 1. Raunsgård. Roennsgård i Vsteddallen. 1617. Af raun m. Rognetræ.

Gården kalles siden Raunsgård eller Rønsgård. Den siste form har matrikelen av 1838, som har: Mtr. nr. 168. Søbsjordet. Løbenr. 524. Rønsgård. Svend Tollefsen. Gammel skyld 6 løbol, ny 4 daler 1 ort og 20 sk.

XI. SVEND OLSEN RØNSGÅRD

Av folketellingen i 1801 ser vi at Svend Olsen da er 78 år gammel. Han er altså født i 1723. I 1753 kalles han i kirkeboken for Aall Svend Olsen Skurdalen, idet hans sønn Webjørn blir døpt den 3/6 1753. Faddere var: Povel Herbrandsen Skurdalen, Johannes Svendsen Verpe, *Knudt* Knudsen Guulstein, Aagot Olsdatter Hammersbøen og Olaug Tollefsdatter Halsteingård. Svends hustru het Birgit Tollefsdatter. Hun levde i 1801 og begge opplyses da å være i første ekteskap, så den nevnte Birgit Tollefsdatter er mor til Webjørn Svendsen. Hvis den siste av fadderne, Olaug

Tollefsdatter, er hennes søster og da ugift, skulde det tyde på at også Birgit Tollefsdatter var fra Halsteingård.

Ved skjøte av 3/10 1752, thl. 16/10 1752, pantebok 10, fol. 317 a, selger Iver Svendsen og hans hustru Guri Larsdatter, boende i Skurdalen, til Svend Olsen Rønsgård og hans hustru Berte Tollefsdatter en plass Skurdalen i Hoel aneks av skyld 1 løbol for 240 rixd., med forbehold av bruk for livstid av en parsell av samme for en gammel kone Båtil Engebretsdatter ifølge skjøte av 14/10 1749. Svend Olsen har formentlig giftet sig omtrent på den tid og derfor bosatt sig på denne plass, inntil han har kunnet overta Søbsjord eller Raunsgård etter sin far. Formentlig av den grunn kalles han S. O. Skurdalen i kirkeboken, da hans sønn Webjørn blir døpt.

I kirkebok II for Aall pag. 242 nr. 9 opplyses det at Svend Olsen Rønsgård er begravet den 11/2 1803 87 år gammel, hvilket senere er rettet til 78. Ingen av delene stemmer med folk-tellingen av 1801, som ved Svend Olsen forøvrig anfører: Føderåd, lever av gården 78 år gammel.

Kirkebok III for Aall har pag. 423: Birgit Tollefsdatter Rønsgård død 24/8 1811 84 år gammel. Hun er altså født i 1727 og har således vært 4 år yngre enn sin mann. Ifølge skrifteprotokoll I for Hallingdal som eget sorenskriveri fol. 174 b holdtes det den 18/2 1787 skifte på Halsteensgård etter Halvor Tollefsen, som var død høsten 1785. Det er mulig at han var en bror av Svend Olsen Raunsgårds hustru Birgit Tollefsdatter.

Svend Olsen Raunsgård og Birgit Tollefsdatter hadde ialt 5 barn. Av disse vil vi først berette om Webjørn Svendsen Raunsgård og hans hustru og derefter gi en oversikt over hans barn. Disse er alle sammen født i Hallingdal, men utvandret derfra sammen med sine foreldre i 1805. Ingen av etterkommerne av Webjørns barn er født i Hallingdal, men da de dog nedstammer derfra, antar vi at en

ytterst summarisk oversikt over deres senere skjebne også kan ha interesse for Hallingdal.

Webjørns 4 søsken blev imidlertid igjen i Hallingdal og de og deres etterkommere er sterkt knyttet til denne dal hvorfor vi til slutt vil gi en oversikt over dem og deres etterkommere.

XII. WEBJØRN SVENDSEN RAUNSGÅRD

Folketellingen for 1801 har følgende anførsel:

Hol Annex:

Rognsgård.

1. familie. Webjørn Svendsen, husbond, 48 år, gårdmann, gift 2. gang med Kari Erichsdatter, 44 år.

Deres barn: 1. Svend, 13 år. 2. Arne, 12 år. 3. Erich, 8 år. 4. Ole, 6 år. 5. Birgit, 5 år. 6. Guro, 4 år. 7. Knud, 2 år.

Endre Larsen, tjenestedreng, 21 år, ugift. Nasjonal soldat.

Hvem Webjørns første hustru var, vet vi for tiden ikke, idet kirkebok I for Åll, som begynner 1744, mangler ekteviiede før 1754 og mellom 1765 og 1775.

Hans annen hustru Kari Erichsdatter er datter av Erich Jacobsen Rue i Hovet i Hol og hustru Ågot Sandersdatter Overvoll og er i kirkeboken for Ål anført som døpt den 18/9 1758, hvilket omtrent stemmer med den oppgitte alder ved folketellingen i 1801. Hennes faddere var Knud Knudsen Sundal, Sander Larsgård, Povel Sandersen Overvold samt Ketil Larsgårds quinde Birgit Olsdatter Larsgård. Hun hadde først vært gift med Arne Svendsen Sletto.¹⁾ Jfr. Ivar Myklebust: Ørsta pag. 139.

Vi antar at Webjørn Svendsen er blitt gift annen gang mellom 1778 og 1787, idet hans eldste sønn Sven er døpt Trinitatis søndag 1788 ved Hoel, kirkebok II for Åll, fol. 137a.

¹⁾ Etter ham er formentlig hendes 2nen sønn med Webjørn opkalt.

Angående selve vielsen inneholder kirkebøkene for Åll for det omhandlede tidsrum ingen anførsel, hvilket derfor må være forglemt av vedkommende sogneprest.

Sven Webjørnsøns faddere var: Eling Tufte, Lars Næstegård, Margit Ibid,¹⁾ Guri Ibid,¹⁾ Borgil Gudbrandsgård.

Hans annen sønn Arne er døpt 4. søndag post Trinitatem ved Hoel i 1789. Faddere: Erich Ruhe (antagelig morfaren), Sander Ibid (antagelig morbror), Iver Rognsgård (antagelig farbror, Mari Ibid (antagelig faster), og Borghild Verpe. Kirkebok II for Åll fol. 145.

Lignende anførsler for hans øvrige barns vedkommende vil kunne finnes i vedkommende kirkebøker for Åll.

Med hensyn til Kari Erichsdatters herkomst kan vi opplyse følgende:

Fogedregnskapet for 1730 har:

Nr. 113. Ruud, Erich bruker, Kittil Ruuds arvinger er eiende 6 løbol.

Fogedregnskapet for 1741 har under Lægds Roulen $\frac{1}{4}$ Ruud 6 løbol, Erich.

Fogedregnskapet for 1760 har:

Ruud. Saugen tilhører Erich Jacobsen samt videre Ruud. Erich 6 løbol.

Vi antar at den Erich Jacobsen som her nevnes fra 1730 og utover er Kari Erichsdatters far, samt at hans far igjen er den Jacob Erichsen Rue i Hovet, som blev begravet den 3/6 1753. Han var prestens medhjelper og ved sin død 71 $\frac{1}{2}$ år gammel, altså født i 1680. Kirkebok I for Åll pag. 314. Samme kirkebok opplyser, pag. 330, at enken Kari Ellefsdatter Rue i Hovet blev begravet i februar 1762, 71 år gammel. Hun er formentlig enke etter Jacob Erichsen. Hun var således født i 1691 og kunde derfor nok ha en voksen sønn i 1730. I 1755 døde der på kort tid ca. 30 mennesker av barnekopper bare i Åll prestegjeld.

¹⁾ d. v. s. Næstegaard.

Kirkeprotokollene for Åll inneholder ingen opplysning om Webjørn Svendsens fraflytning fra sognet. Dog opplyser de at han så sent som 10/5 1801 hadde en datter, Agot til dåben. Kirkebok II for Åll, pag. 207 b nr. 22. Hos denne sin yngste datter, som var bosittende i Grytten, opholdt Webjørn Svendsen Ørstenvig sig, da han døde 4/12 1829 og blev begravet den 16. s. m. 77 år gammel, anført i kirkeboken som „kaarmand fra Søndmøre“.

Kirkeboken for Volda og Ørsta for 1817—1842, pag. 108, opplyser at Kari Erichsdatter Svendsen, gjestgiverkone, døde 1/11 og blev begravet 6/11 1824, 67 år gammel.

Hvad tid Webjørn Svendsen første gang kom til Sunnmøre vet vi ikke, men at han først i 1805 kjøpte gården Ørstenvik og Ørstas kirke sammen med denne, fremgår foruten av skjøtet også av den utstedte pantobligasjon på 2000 rd. som er tinglyst 1/7 1805 og omtalt i fogedregnskapet for Sunnmøre, hvor debitor kalles Webjørn Svendsen Wiig og kreditor Madame Høegh. Fogedregnskapet for 1809 for Sunnmøre opplyser dessuten at W. S.s skjøte på Wiik er av 1/7 1805. Fogedregnskapet for Sunnmøre av 1806 opplyser at W. S. Ørstenvig betaler gjestgiverskatt i Ørsten skibrede den 7/3 1806 med 4 rd.

Vi kan efter dette gå ut fra at han har fungert som gjestgiver helt fra han overtok gården og formentlig har han kun derved fortsatt en igangværende bedrift og ikke selv startet denne virksomhet. I fogedregnskapet for Hallingdal for 1803 opplyses det under mtr.nr. 168 Søbsjordet at Webjørn Svendsen fremdeles er opsitter og eier hele eiendommen av skyld 6 løbol, at han har skjøte på denne eiendom av 26/5 1792 samt at han fremdeles opføres i mantallet over Odels og Selveiegods blandt dem som er fritatt for svarelse av odelsskatt. Dette er fullt bevis for at han selv bruker Søbsjordet eller Raungård og svarer bruksskatt (såkalt leilendingsskatt av den). I fogedregnskapet

for 1805 er denne avløst av odelsskatt på 36 sk., idet han da ikke lenger selv bruker Søbsjordet for hvilken han fremdeles står som eier. I sitt store verk: Den norske kirke i det 19. århundre, bind I, pag. 277, opplyser H. G. Heggveit at Webjørn Svendsen oprinnelig var skreppekar og hestehandler og angir som kilde herfor muntlig tradisjon.

Det er mulig at Webjørn Svendsen flere år i trekk før 1805 er kommet til Sunnmøre som skreppehandler og kvegopkjøper og at han herunder samtidig har sett sig om efter en gård med kjøp av samme for øie. Har det også tidligere vært gjestgiveri på Wiik i Ørsta har han formentlig tatt inn og bodd der under sitt opphold i Ørsta. Derunder er han formentlig kommet i snakk med eier eller besitter av denne eiendom om eiendomsforhold i Ørsta i det hele og har fått rede på at eiendommen muligens var å få kjøpt. Både i dengang doctor theologiæ, senere biskop Bangs verk: Hans Nielsen Hauge, første gang utgitt i 1874, fjerde opplag 1927, pag. 444 samt i H. G. Heggveit: Den norske kirke i det 19. århundre, bind I, pag. 277, synes den anskuelse å være fremherskende at Webjørn Svendsen og hustru har vært de første haugianere på den kant av landet og derfor er begge disse forfattere tilbøielig til å skyte deres flytning dit tilbake til året 1802. Dette er imidlertid ikke tilfelle. Heggveit konstaterer først at vekkelsen begynte på Sunnmøre i 1802, og i tilslutning hertil sier han at Hauge skriver: „Paa Søndmøre fant jeg ikke saa faa belæste mennesker, syntes ogsaa inne i fjordene, at der hersket noen kultur, fasthet og vennlighet, saa jeg paa noen steder fikk fortroelige venner.“ Bang opplyser l. c. pag. 233, at Hauge i begynnelsen av året 1801 reiste opover Hallingdal samt pag. 239 at han fra Hoftun reiste videre opover Hemsedal. Derfra gikk han over fjellet på ski til Hol, dengang anneks til Åll. I dette sogn holdt han „flere forsamlinger“ og „opvakte ved sine formanende

taler forskjellige menn og kvinner“. Som kilde herfor anfører Bang: Hauges „Reiser“, pag. 31, brev fra en ubenevnt i Hol gjennom pastor Holtermann. Bang opplyser l. c., pag. 444, at Hauge hadde holdt oppbyggelse i Webjørn Svendsens hus i Hol. Dette stemmer med sikker tradisjon i vår familie og dette må da ha funnet sted på Raunsgård enten i året 1801 eller høsten 1802 da Hauge fra Lærdal reiste gjennom Hemsedal, Gol, Åll, Hol, Dagali, Nore, Rollag til Eiker.

Det er mulig at Webjørn Svendsen tidligere er blitt påvirket av den religiøse virksomhet som lensmann i Opdal, Tollef Olsen Bache, allerede begynte med i 1797 påvirket i religiøs retning først av Søren Nielsen Røer og senere av H. N. Hauge. Bang, l. c. 168 ff. Webjørn Svendsen har derfor vært haugianer helt fra 1801, muligens helt fra 1797 og har ganske sikkert truffet haugianere på Sunnmøre etter 1802 på sine mulige reiser der. Av disse er han da på haugianeres vis mottatt som venn og etter at han senere i 1805 er flyttet dit, er han blitt et ivrig og nidkjært medlem av deres venneforbund. Heggveit sier l. c., pag. 277, „Efter sin åndelige faders anvisning kjøpte han av en frue Ørstenvik gods, der bestod av 6 store bondegårder“. Bortsett fra den overlegne tone i denne bemerkning, stemmer det med tradisjonen innen vår familie at det var etter Hauges råd at han skaffet sig og sin familie bedre levevilkår på Sunnmøre enn han hadde i Ustedalen. Men om Hauge har gitt ham anvisning nettop på denne eiendom tør være usikkert. Tradisjonen innen vår familie går i ethvert fall ikke lenger enn til at Hauge generelt opplyste både Webjørn Svendsen og Lars Larsen Nore om at der på Sunnmøre var gode gårder å få til rimelig kjøp. Derimot kan deres venner, haugianerne på Sunnmøre, ha hjulpet dem i å finne passende gårder som måtte ha vært til salgs og like overfor selgerne ha anbefalt dem som gode

kjøpere og på forskjellig vis animert selgerne til salg. Slikt var blandt haugianerne ikke mer enn kristelig vennskap.

Raunsgård var ikke i 1805 den gård som det er idag, og Webjørn Svendsen hadde 3 brødre og en søster å dele arv med, foruten at han måtte ut med føderåd til begge sine foreldre hvorav hans far døde i 1803 og hans mor i 1811. Dessuten hadde han 6 sønner og 2 døtre å forsørge. Det kan nok tenkes at han under disse omstendigheter også har betrodd H. N. Hauge sine næringsssorger og sine bekymringer for fremtiden og heldig var det jo også at han fulgte Hauges råd før nødsårene kom. Det kan synes nokså opsigtsvekkende, ja rent ut sagt radikalt, at en fjellbonde fra Ustedalen forlater sin fedrene odel der for å erverve kjøpegods ved en fjord på Møre, og hvis ikke Webjørn Svendsen og Lars Larsen Nore hadde vært driftekarer og skreppehandlere og derigjennem hadde lært sig til å se ut „over de høie fjelle“ så hadde de vel heller aldri overvunnet de betenkeligheter som var forbundet med et slikt skritt, men av den citerte avhandling av F. Isachsen vil det sees at et slikt skritt ikke var fremmed for den mentalitet som behersket fjellbøndene på østsiden av Hardangervidda når de samtidig var fekarer. Langs hele Norges kyst helt op til Harstad vil man der se at der har nedsatt sig driftebønder fra Uvdal, som har forstått å ta sig utmerket frem under helt nye og uvante forhold.

Skjønt skjøte og obligasjon på Wiik først er tinglyst 1/7 1805, må Webjørn Svendsen ha overtatt gården allerede ved faredag den 14. april 1805. Etter muntlig tradisjon i familien, drog han ned til Gol og derfra over Hemsedal til Lærdal og derfra på en jakt sjøveien til Ørsta. Å føre hester og kreaturer fra Ustedalen til Ørsta, vilde være å bringe „ugler til Athen“, idet den normale trafikk gikk den motsatte vei. Stort mer enn gangklær, sengklær, enkelte kjære løsøre gjenstander samt proviant har han og hans

familie neppe ført med sig. Hans bror Tollef som overtok Raunsgård etter ham, har formentlig skyssset ham med egen og en leiet hest. Det har neppe vært med lett hjerte at han og hans familie forlot den fedrene odelsgård som hans forfedre hadde ryddet og hans slekt sittet på som selveiere i over 200 år. Dette lange tidsrum har han ganske sikkert funnet det mest passende å avslutte med en privat gudstjeneste i sitt hus, som han så har endt med å synge en salme. Dette er formentlig den historiske kjerne til det ettermele han fikk i Hallingdal: „Han song ein salme, daa han for fraa dala.“ Bang l. c., pag. 444 og etter ham Heggteveit l. c., pag. 277, gir begge et klosset referat av hans naboers inntrykk av ham. Vi forstår derav at han ikke har skilt sig ut fra sine omgivelser på noen annen måte enn den som var sedvanlig for haugianerne overalt hvor de var bosittende.

Haugianernes almindelige måte å være på er så uttømmende skildret i den norske skjønnlitteratur, at det er ganske overflødig å si noe mer om den ting. Som gode typer kan vi nevne Synnøve Solbakkens foreldre og Solveigs foreldre i Peer Gynt. Haugianernes stillfarende vesen står i lysende motsetning til adskillig råskap, kåthet og umåtelighet som undertiden gjør sig gjeldende innen vår høit opskrytete bondestand, noe som Webjørn Svendsen ikke vek tilbake for å påtale når han blev vidne dertil.

Eftersom årene gikk og Webjørn Svendsen og hustru arbeidet sig fremover, sier det sig selv at deres hjem på Wiig blev et centrum for den haugianske bevegelse på den kant av landet. Tilreisende legpredikanter pleide å holde oppbyggelse i deres hjem, hvor de også formentlig blev mottatt som gjester. Der har helt fra Hans Nielsen Hauges dager vært et mønstergyldig samhold mellem haugianerne innbyrdes. De har alltid støttet hverandre med råd og dåd og ofte også direkte økonomisk. Her lå spiren til den store

økonomiske, sociale og politiske makt som de senere fikk lenger ute i det 19. århundre efterat forholdene forøvrig var lagt til rette derfor gjennom landets universelle fremgang og forandrede politiske forhold.

XIII. ØRSTENVIKEN

Den gård som Webjørn Svendsen tilflyttet i 1805 het efter tradisjonen i vår familie „Ørstenviken“ og hørte i 1805 under Ørsten skibrede, som dengang var anneks til Volden eller nu Volda.

Ørsta, som bygden nu heter, er første gang nevnt i Diplomatorium Norvegicum III pag. 347 den 13/5 1385, hvor der tales bl. a. om kirkegården i OErst eller AErst.

Gården Ørstenviken eller Ørstavik som den nu heter er nevnt første gang i Norske Regnskaper og Jordebøker II pag. 109 i året 1520 og skrives der Vigh. Senere er den kalt Vik idet navnet er skrevet med alle mulige variasjoner mellem V og W, 1 og 2 i'er, i, j og i slutten g, k og gh. I 1805 het den Wiik og hadde gammelt matr. nr. 41 av skyld 5 våg, 2 bismerpund og 22½ mark fisk. I 1838 fikk den nytt gårdsnr. 14, den gamle skyld som da var 5 våg, 2 bismerpund og 10 merker blev omregnet til 15 Skylddaler, 2 ort og 12 sk. De eiendommer som nu svarer til gammelt matr. nr. 41 av skyld 5 våg, 2 bismerpund og 22½ merker fisk har i matrikkelen av 1907 g. nr. 14 og br. nr. 1—52 og en samlet skyld av Mk. 27,02. De gamle løpenummer ligger alle mellem 144 og 150.

Med i handelen fulgte også Ørsta annekskirke med dengang tilhørende gods. Vi har nøiaktig opgave over hvad dette omfattet, dengang kirken av Fredrik den IV ved skjøte av 14/3 1725 blev solgt til Ole Olsen Sandhavn for 120 Rdlr. Hvad angår jordegodset er dette nemlig inntatt i den fortegnelse over de ved kongelige skjøter i årene 1723—29

stedfunne salg av kirker og kirkegods i Norge, der medfulgte som bilag til innstilling VI fra den geistlige lønningskommisjon, nedsatt ved kgl. res. av 4/10 1880. Dette bilag er særskilt trykt og hvad som vedrører Ørsta annekskirke finnes pag. 234—235. Vi gjengir her hvad som er anført som Ørsta annekskirkes jordegods: Møchelbust i Hareids sogn, 1 Vog 2Pd. 15 Mk. fisk med Bøxel over 1/2 Vog 9 Mk. fisk tilhører Herø og Voldens hovedkirker.

Amb, (Aam), 9 Mk. fisk (1/2 Melle).

Søfdelslie i Søfde sogn, 3 Mell. fisk.

Lille Alme i Hareids sogn, 1/2 Vog fisk, alt med Bøxel, nok uten Bøxel.

Søevig i Borguns sogn, 2 Vog fisk.

Aarset, 1 Mell. fisk.

March (Mork), 1 Mell. fisk.

Walde (Welle), 1 Mell. fisk.

Mou (Mo), 1/2 Vog fisk (2 Meller).

Faldestad (Follestad), 9 Mk. fisk (1/2 Melle).

Indre Hofdem (Hovde), 9 Mk. fisk (1/2 Melle).

Digernes, 1 Mell.

Sørem, 1 Mell. fisk.

Ourestad i Voldens sogn, 1 Mell. fisk.

Indre Steene (Steinnes), 9 Mk. fisk (1/2 Melle).

Lille Røvde i Røvde sogn. 1 Vog fisk.

Derefter tilføies det: Dessuten tiende, kvegleier og alt hvad denne kirke med rette tilhører. Herom får vi ytterligere opplysninger i en såkalt kirkestol for Ørsten kirke, gjeldende årene 1720, 1721 og 1722 og som er referert av kirkesanger Karl Melle 1. c. pag. 8 ff.

Her er først kirkeinventaret referert således:

1 sølfkalk og disk, 23 lod.

1 tørklæde dertil

1 (gemen ?)¹⁾ blå fifskafte messehagel

¹⁾ d. v. s. simpel.

1 messesærk

1 uduelig ditto

1 røt alterklæde

1 hvid alterdug

1 ny psalmebog in octavo

1 gammel messingstage

1 messingbækken i funten

1 klokke

1 gammel løgt

1 tiærekjedel

1 stige

Landsskylden av jordegodset er for alle 3 år anført med: Fisk 8 voger 2 1/2 Mællag à 1 Rdlr. = 8 Rdlr. 3 ort og 17 skill.

Leiekveget er for året 1721:

17 leiekjør à 1 ort . . . . . 4 Rdlr. 3 ort.

9 leiegjeter à 6 sk. . . . . 3 ort og 6 skill.

Korntiende anføres for året 1722 slik:

Bland korn 3 tønner à 7 ort. . . 3 Rdlr. 3 ort.

Havre 24 tønner à 5 ort . . . . 20 Rdlr.

Ostetiende 6 voger à 3 ort . . . 4 Rdlr. 3 ort.

Samlet inntekt . . . . . 124 Rdlr. 4 ort og 14 skill.

Før 1723 hadde Ragnhild Vik vært verge for Ørsta annekskirke og avla herfor et sluttregnskap, som endte med året 1722 og ifølge hvilket hun under 5/6 1723 fikk erkjennelse for å ha til gode av kirken 72 Rdlr. og 13 skilling. Auksjonen fant sted den 15/11 1724, hvor Ole Olsen Wiik fikk tilslaget for Rdlr. 120 med plikt til utenom kjøpesummen å utrede Ragnhild Viks tilgodehavende. Til gjengjeld fulgte inntektene for året 1723 med i handelen.

Kjøperen Ole Olsen Sandhavn eller Olav Olavson Haugsholm i Vik, som Ivar Myklebust kaller ham, pag. 139, i sin bygdebok Ørsta, utgitt i 1933, var gift med Ragnhild Wiiks datter, Ingeborg. Angående denne slekt og gården

Wiiks fortid henvises til nevnte verk pag. 134 ff. Det samme gjelder gårdens historie inntil 1805. Etter den fortegnelse som Melle har 1, c. pag. 17 over kirkeinventaret i 1805 synes dette i alt vesentlig å ha vært det samme som i 1723, uten at noe herav må antas å være frasolgt i mellomtiden.

Vi har liggende for oss en utskrift av Webjørn Svendsens skjøte på Ørstenviken av 1/7 1805. Det som etter dette blev solgt var:

1. Gården Wiig av skyld 6 vog 1 ort og 2 $\frac{1}{2}$ mark fisk.
2. Gården Hovdenak, mtr. nr. 62 av skyld 1 ort og 16 $\frac{1}{2}$ mark fisk.
3. Ørstens kirke, med alt hvad dertil hørte, og kjøpesummen var 5450 Riksdrl. Dansk Courant.

Skylden på gården Wiig er i skriftebrev tgl. 3/4 1826 øket med en $\frac{1}{2}$ M. til 6 vog 1 ort og 3 mark fisk. Så noe frasalg av parceller har i et hvert fall ikke funnet sted før skiftet.

Angående gården Hovdenaks forhistorie henvises til Ivar Myklebust: Ørsta, pag. 257—261. Der er det dog intet nevnt om at Schøningætten og derefter Svendsenætten har eiet denne gård. For tidsrummet 1801—1838 er Elias Knudzon opført som bruker, som derfor må ha vært leilending under Webjørn Svendsen.

Med kjøpet av Ørsta kirke fulgte også plikt til å holde den ved like i den stand den hadde vært i 1723 likesom heller ikke kirkens faste inntekter måtte forminskes. Ved salg av kirkegods måtte det derfor påheftes dette en landskyld til kirken av den oprinnelige størrelse i 1723 samt tiendeplikt. Leilendinger av kirkegods hadde forkjøpsrett dertil, men tross dette har det dog vært en kilde til adskillig velstand å ha salgsretten til det foran refererte kirkegods, spesielt under opadgående tider når jorden steg i verdi, hvad den gjorde gjennom omtrent hele forrige århundre. Angående de plikter som påhvile eiere av kirker

og kirkegods henvises forøvrig til forordn. av 25/1 1733. I denne påbys det at første del av forordningen uttrykkelig skal inntas i skjøtet når kirkegods selges videre, således som også skjedd i Webjørn Svendsens skjøte av 1/7 1805. Angående den rettslige konstruksjon av disse forhold henvises forøvrig til Fr. Brandt: Tingsrett pgf. 46—51, spesielt pgf. 48.

Av det jordegods som tillå Ørsta kirke, hadde det som kirken eide med bøxel selvsagt størst verdi, da eieren her når bygseltiden var ute selv kunde sette sig i besiddelse av jorden eller bortbygsle den på helt nye vilkår. Den jord som kirken derimot eide uten bøxel, av den vilde den aldri få større inntekt enn den landsskyld som landtallet lød på, med mindre sameieren som satt med bruksretten løste kirken ut efter en sum som oversteg landsskylden kapitalisert. Jord uten bøxel arter sig derfor praktisk talt som et fra kreditors side uopsigelig pantelån, mens jord med bøxel som virkelig eiendom. Fortegnelsen sonderer da også skarpt mellem jord med og jord uten bøxel. Angående disse vanskelige juridiske distinksjoner henviser vi til vår artikkel i Norsk Folkekultur for 1933 betitlet: „Landbruks-historiske fallgruber“.

XIV. OVERSIKT OVER EFTERKOMMERE EFTER WEBJØRN SVENDSEN RAUNSGAARD OG KARI ERIKSDATTER RUE

Denne store slekt er det naturlig å behandle i en egen slektsbok, hvorfor vi her kun gir en oversikt.

- I. Eldste sønn Svend kjøpte i 1828 gården og handelsstedet Hatløy i Ulstein herred hvor han levde til sin død i 1856. Fra hans eldste datter Karen nedstammer en linje av familien Myklebust til Ulsteinsvik. Fra hans eldste sønn Webjørn Svendsen Svendsenslekten til Hatløy og fra dennes datter (9de barn) en linje av familien Flade-

mark fra Ålesund. Fra Svends 2nen datter Nikoline nedstammer en linje av slekten Vestad fra gården Vestad på øen Sækken i Romsdal. Fra Svends 2nen sønn Ole Svendsen til Haakonsholm nedstammer slekten Haakonsholm, samt linjer av slektene Ertevaag og Sundgot.

II. Nest eldste sønn Arne blev gift med Guri datter av Lars Larsen Nore eller Sønstebøe og Ingeborg Stensdatter Flåta, begge fra Numedal. Se nærmere herom Gustav Heber: Numedals Fortid kap. X—XII. Gjennem dette ekteskap blev Arne Svendsen eier av gården og handelsstedet Dybviken eller Djupvik med tilliggende eiendommer og anpart i Borgund kirke av samlet skyld 3 Vog 2 B. P. og 6 M. fisk, som Lars Nore i 1810 hadde kjøpt av foged O. C. Bull for 4800 Rdlr. Fra Arne Svendsens eldste datter Laurine og dennes datter Thalette Gundersen, som blev gift med byfoged Hansen, nedstammer den yngre linje av den norske slekt Heber Angående denne henvises til: Den norske slekt Heber av Gustav Heber. Fra Arne Svendsens nest eldste datter Wilhelmine som blev gift med handelsmann og skredder Peter Clausen i Kristiansund nedstammer dessuten den tallrike slekt Clausen fra Kristiansund. Eldste datter av deres sønn Ole er gift med japaneren Mark Uchida i Lake Forest, Ill., U. S. A. og har med ham 5 barn.

III. Webjørns tredje sønn Erik overtok gården og handelsstedet Wiik i Ørsta. Hans eldste sønn Webjørn og efter ham dennes datter Henrikke overtok Wiik. Hun blev i 1893 gift med enkemann Johannes Melle. Linjer av slektene Melle, Reksdalsbakken og Gamleseter nedstammer fra henne.

Eriks 2nen sønn Ole Svendsen blev landhandler og dampskibsekspeditor i Volda. Fra ham nedstammer foruten Svendsenslekten i Volda også linjer av slektene Seemann, Skår, Hope, Aursnes og Hoem.

Fra Eriks datter Karen nedstammer linjer av slektene Brauteset og Rotevatn.

Fra Eriks datter Agote nedstammer en meget stor linje av slekten Moe.

Fra Eriks 3dje sønn Enok Mathias Svendsen som drev stor forretning med landhandleri i Kjelsund nedstammer foruten Svendsenslekten fra Kjelsund også linjer av slektene Sørås, Lepsøe, Schilbred og Hubert.

Fra Eriks datter Ane, gift med skipper Århus i Ørsta nedstammer denne linje av denne slekt.

Fra Eriks datter Martha Susanne, gift med handelsmann Jacobsen i Bovågen i Herø, senere hotellvert i Ålesund, nedstammer foruten denne slekt Jacobsen også en slekt Pedersen samt en linje av slektene Kongshaug og Høsteng.

Eriks datter Ellen, gift med garver Ole A. Jacobsen i Ørsta, har flere efterkommere gift med amerikanere i U. S. A.

Eriks 4de sønn Peter Mathias var bestyrer av Rønnebergs tranbrenneri i Henningsvær. Fra ham nedstammer foruten Svendsenslekten fra Henningsvær også en linje av slekten Aall.

IV. Webjørns 4. sønn Ole døde ugift i 1830.

V. Webjørns eldste datter Berte døde ugift i 1821.

VI. Webjørns neste datter Guro blev gift med Erik Olsen Thingnæs, født i 1781 i Åll i Hallingdal. Han blev først eier av halvparten av gården Mjelva i Romsdal, men kjøpte senere gården Thingnæs i Vevring sogn og herred av enken efter stortingsmann Lars Thingnæs. Gården var på 6 skyldmark med landhandel. Senere også post- og dampskibsekspedisjon. Fra dem nedstammer denne slekt Thingnæs samt en linje av slekten Redal fra gården Redal i nærheten av Thingnæs.

VII. Webjørns 5te sønn Knut blev eier av gården og

handelsstedet Gamlem i Borgund. Han var gift med Ingeborg Larsdatter Nore, datter av Lars Larsen Nore og Ingeborg Steensdatter Flåta, begge fra Numedal og søster av Arne Svendsens (Webjørns 2nen sønn) hustru Guri Larsdatter Nore. Se nærmere Gustav Heber: Numedals Fortid kap. X—XII. Fra dem nedstammer foruten Svendsenslekten fra Gamlem i Borgund også linjer av slektene Rødven fra Veø, Gamlemshaug fra Borgund, Vestvik og Brusdal.

VIII. Webjørns 3dje datter Agåte blev gift med Ole Pedersen Måkerud fra Øier i Gudbrandsdalen, på hvilken gård de bodde først, men kjøpte senere gården Mjelva, straks ovenfor Åndalsnes i Romsdal. Fra dem nedstammer foruten denne slekt Mjelva linjer av slektene Slenes, Jervel, Geelmuyden, Flokenes fra Førde, Sunnfjord, Osland og Måkerud.

XV. OVERSIKT OVER WEBJØRN SVENDSEN RAUNSGAARDS 4 HELSØSKEN OG DERES EFTERKOMMERE

- I. Svend Olsens 2nen sønn Tollef er døpt 1/11 1754. Kb. for Aall 1—131. Kb. II meddeler pag. 92 at han i 1781 blev viet til Kari Knudsdatter Frøsager og hadde med henne følgende barn: (Selv døde han 23/5 1827.)
- A. Birgit gift i Flaa.
- B. Svend Tollefsen Raunsgaard, f. 1797, død 6/6 1848, gift 16/6 1821 med Kirsti Knudsdatter Verpe f. 1802. Disse hadde følgende barn:
1. Tollef S. Raunsgaard f. 12/11 1821, g. m. Margit Olddotter Ryg, f. 23/3 1821. Disse hadde følgende barn:
- a. Svend Tollefsen Raunsgaard, f. 5/1 1847, reiste til Hardanger 1867 og drev med handel noen

år, gift 14/6 1875 med Guro Amundsdatter Urheim fra Kinsarvig i Ullensvang. Han kjøpte i 1877 en gård på Ringøyo hvor han har bodd siden. Hans hustru døde 6/8 1930 og han selv året efter og det er han som har gitt oss disse opplysninger.

Han og hans hustru har 3 barn som lever, hvorav 1. Tollef Svendsen f. 12/12 1875 g. m. Brita G. Mæland f. 14/9 1886 igjen har 4 barn, nemlig: a. Gunveig f. 30/6 1913, b. Svein f. 20/5 1915, c. Gunnar f. 17/7 1922 og d. Kari f. 17/2 1924. 2. Margit Svendsen f. 20/1 1878 g. m. Svein Olsen Slaatta, Geilo, f. 19/2 1876 har følgende barn: a. Gudrun f. 18/2 1905, g. m. Sigurd Arnesen Halsteinsgaard f. 1895, har en datter Ambjør Sigurdsdatter f. 7/6 1925. b. Gunhild Sveinsdatter Slaatta f. 27/7 1908. 3. Knud Svendsen f. 22/3 1887. Ugift.

b. Ole Tollefsen Raunsgaard f. 12/8 1848, død i 1928, g. m. Jorond Larsdatter Ernes fra Ullensvang. Han drev også med handel i Hardanger, men reiste i 1880 tilbake til Hallingdal og kjøpte gården Geilo. Han er omtalt i T. Myhres Hallingdals Historie pag. 60—61. Han og hans hustru har følgende 2 barn:

1. Lars Olsen Geilo, f. 27/2 1885, g. m. Ingeborg Mølster, Voss, f. 2/12 1891 og har følgende 2 barn: a. Olav Larsen Geilo f. 21/12 1917 og b. Jorund f. 8/4 1921.

2. Torleiv Olsen Geilo f. 22/11 1891.

c. Tollef Tollefsen Raunsgaard, f. 1850 gift med Guro Tobiasdatter Lofthus fra Ullensvang, reiste til Amerika i 1885 og er nu død.

d. Knud Tollefsen Raunsgaard f. 24/6 1853, død ugift.

- e. Kristi Tollefsdatter Raunsgaard f. 1859, død 1930, gift med Knud Olsen Reinton. Dette ektepar har mange barn som alle er gift, undtagen en datter.
- f. Anne Tollefsdatter Raunsgaard, f. 1864, ugift og bor på Geilo.
- C. Knud Tollefsen Raunsgaard f. 1803, gift 8/6 1828, reiste til Amerika mellom 1850 og 1860.
- D. Guri, gift med Knud Anfinset, omtalt i T. Myhre: Hallingdals Historie pag. 62—63. Barnløs.
- E. Guro, f. 1825. Gift med Elling Aslesen Sekshus. Deres barn utvandret til Amerika så nær som en sønnesønn, som bor i Oslo,
- F. Kari, gift med Sander Veslegaard.
- II. Guri Svendsdatter Raunsgaard, f. 1758, gift 1ste gang 1782 med Assor Halsteinsen Garatun, f. 1726, død 1798, gift 2den gang med Ole Knudsen Larsgaard. Guri hadde flere barn i 1ste ekteskap.
- III. Ole Svendsen Raunsgaard, døpt 8/2 1762, gift 1793 med Birgit Syversdatter Mørk fra Hovet i Hol.
- IV. Ivar Svendsen Raunsgaard, døpt 26/2 1764, gift 1792 med Ingeborg Hermodsdatter Slaatta, hvor han bodde til sin død. De hadde følgende barn:
  - A. Hermo Iversen Slaatta f. 1795 gift med Kari Svendsdatter Sand f. 1800. De hadde 7 barn som alle bodde svært spredt.
    - 1. Ingeborg Hermodsdatter f. 3/11 1822, gift med Knut Knutsen Lauru. De hadde 7 barn som alle er i Amerika.
    - 2. Kari Hermodsdatter f. 4/7 1825, gift med Tollef A. Tufte i Amerika.
    - 3. Jørand Hermodsdatter, f. 14/1 1827, gift med Hans Bakketun Haland.
    - 4. Turi Hermodsdatter f. 10/9 1830, utv. til Amerika.

- 5. Birgit Hermodsdatter f. 4/6 1835, gift med Engbret Halsteinsen Randem.
- 6. Olaug Hermodsdatter f. 18/2 1836, gift i Eggedal.
- 7. Svend Hermodsen f. 22/7 1846. Han bodde i Ulvik og hadde en datter.
- B. Svend Iversen Slaatta f. 1797.
- C. Jørand Iversdatter f. 1800.
- D. Tollef Iversen Slaatta f. 1805. Han bodde på Tollerud i Skurdalen og var gift med Birgit Torgusdatter Grostølen f. 1816.

Disse opplysninger fikk vi fra Svend Tollefsen Raunsgaard i 1930, da han var 84 år gammel. Han opplyste da at han hadde optegnelser om slekten fra Ole Webjørnsen, som døde i 1775. Han opplyste at den eneste gjenstand som var igjen etter gamle Tollef Svendsen Raunsgaard var en stor rose malt klæskiste, som Torleif Geilo har i eie. Av realpanterregisteret for Hol kan det ikke av den panteattest som vi er i besiddelse av sees at noe skjøte er utstedt fra Svend Olsen eller Webjørn Svendsen til Tollef Svendsen. Derimot er det under 14/10 1823 tinglest skjøte datert 13/10 1823 fra Tollef Svendsen til dennes sønn Svend Tollefsen på 6 løbol av Saubsjordet, hvilket svarer til hele gården Raunsgaard den gang. Den 29/7 1850 er der deretter tinglest hjemmelsdokument for Tollef Svendsen på l.nr. 524 Rønsgaard av skyld 4 daler 1 ort og 20 sk., som ved skifte sluttet 25/6 1850 etter hans far Svend Tollefsen med påhefte av livøre til stervboenken Kristi Knutsdatter med eiendomsrett er utlagt bemeldte Tollef Svendsen for taksten 1300 Spdlr.

På samme ting er det tinglest skjøte av 29/7 1850 fra Tollef Svendsen til stedfaren Knut Olsen Fjeldberg på samme eiendom for kjøpesum 1600 Spdlr.

Knut Olsen Fjeldberg må derfor ha giftet sig med Svend Tollefsens enke, Kristi Knutsdatter Verpe og ved det for-

annevnte skjøte går Raunsgaard definitivt ut av Webjørn Svendsens ætt.

Eiendommens senere skjebne er følgende: På skifte etter Knut Olsen sluttet 24/3 1868 får datteren Margit gården ved frasalg redusert til en skyld av 4 daler, 1 ort og 1 sk. utlagt til eiendom for 1575 spdlr. tgl. 27/6 1868. Ved skjøte datert 2/7, tgl. 5/7 1894 selger Margit Knutsdatter Raunsgaard til Lars Simonsen Pukerud. Ved skjøte dat. 5/5, tgl. 29/5 1920 selger derefter Lars Simonsens enke, Ragnhild Pedersdatter Rønsgaard, der med arvingenes samtykke sitter i uskiftet bo, gården til Peder Larsen Rønsgaard for kr. 19 000,— og livøre. Helt fra 1894, men spesielt etter 1910 er der fraskilt gården Raunsgaard en rekke bruksrettigheter og parseller. Den nuværende eier driver stort gårdsbruk og kjempemessige steinhauger som er ryddet ut av jorden forteller om forfedrenes slit og dessuten om den moderne dynamitts arbeidskraft. Følger man fra Geilo veien til Ustaoset en kilometer vestover, har man gården på høire hånd. Beboelseshuset skjules fra veien av de kjempemessige uthusbygninger. Neppe noe av den nuværende bebyggelse er mer enn 100 år gammel. Gården før nu ca. 20 storfe.